

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

Bakalářská práce

2015

Jindřiška Popová

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

**Resocializační vzdělávací program kurz sv.
Zdislavy pro ženy ve výkonu trestu ve vazební
věznici Praha – Řepy**

Bakalářská práce

Autor: Jindřiška Popová
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce
Vedoucí práce: PhDr. Martin Smutek Ph.D.

Hradec Králové

2015

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Ústav sociální práce

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jindřiška Popová**
Osobní číslo: **U1264**
Studijní program: **B6731 Sociální politika a sociální práce**
Studijní obor: **Sociální práce s osobami se sníženou soběstačností**
Název tématu: **Resocializační vzdělávací program kurz sv. Zdislavy pro ženy ve výkonu trestu ve vazební věznici Praha Řepy**
Zadávací katedra: **Oddělení sociální práce a sociální politiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce bude zaměřena na aktivity programového zacházení s odsouzenými a jejich konkrétní příklad, vzdělávací kurz sv. Zdislavy pro ženy ve výkonu trestu ve věznici Praha Řepy. V empirické části bude popsán resocializační vzdělávací program sv. Zdislavy pro ženy ve výkonu trestu ve věznici v Praze Řepích. Metoda: Kvalitativní. Technika: Analýza rozhovorů poskytnutých ženami ve výkonu trestu, speciální pedagožkou oddělení výkonu trestu a představenou Domova Karla Boromejského. Využito bude i analýzy kazuistik delikventních žen které poskytl narativní rozhovor.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Martin Smutek, Ph.D.

Oddělení sociální práce a sociální politiky

Datum zadání bakalářské práce: **6. února 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **6. února 2016**

L.S.

JUDr. Miroslav Mitlöhner, CSc.
ředitel

Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.
vedoucí katedry

dae

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Praze dne 30. 5. 2015

Jindřiška Popová

ABSTRAKT

POPOVÁ, Jindřiška. *Resocializační vzdělávací program, kurz sv. Zdislavy pro ženy ve výkonu trestu ve vazební věznici Praha - Řepy*. Hradec Králové 2015. Bakalářská práce 64 s. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Martin Smutek Ph.D.

Cílem předložené bakalářské práce bylo **Zjištění vlivu kurzu sv. Zdislavy na resocializaci odsouzených, očima žen ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici v Praze — Řepích.**

Záměrem práce bylo poukázání na sociální práci s odsouzenými prostřednictvím vzdělávací a pracovní aktivity programového zacházení s odsouzenými ženami ve věznici Praha - Řepy. Použitou výzkumnou strategií byl kvalitativní výzkum, kterým byla prokázána úspěšnost sanitářského kurzu sv. Zdislavy pro současné a především budoucí zaměstnávání žen ve výkonu trestu odnětí svobody. Praktické uplatňování kurzu prokázalo úspěšnou rehabilitaci odsouzených, stejně tak naznačilo přínos práce v reálném prostředí zařízení pečujícího o osoby se sníženou soběstačností jako podstatný prvek prevence prizonizace. Přímý vliv absolvování kurzu sv. Zdislavy na resocializaci odsouzených vedoucí k vyloučení recidivy a snížení ženské kriminality se však prokázat nepodařilo.

Klíčová slova: Odsouzená, trest odnětí svobody, program zacházení, kurz sv. Zdislavy, senioři, Domov Karla Boromejského.

ABSTRACT

Jindřiška Popová. *Resocialization training program, St. Zdislava Course for women serving sentences in Prague - Řepy Remand Prison*. Hradec Králové 2015. The Bachelor Thesis 64. s. University of Hradec Králové, Institute of Social Work. BA Thesis Supervisor PhDr. Martin Smutek , PhD.

The present bachelor thesis aimed **to determine the impact of St. Zdislava Course on resocialization of the convicted persons as viewed by women serving sentences of imprisonment in Prague - Řepy Remand Prison.**

The present bachelor thesis aimed at presenting specific social work with the convicted persons through the educational and field activities within the treatment programme for convicted women in Prague - Řepy prison. Qualitative research was applied as the research strategy, which showed that St. Zdislava Course for Hospital Attendants can serve well in current and, above all, future employment of women serving sentences of imprisonment. The field part of the course proved the success of rehabilitation of the convicted persons, as well as showed the benefit of work in a real environment of an establishment caring for people with reduced self-sufficiency as an essential part of the prisonization prevention. Nevertheless, direct impact of St. Zdislava Course on its graduates regarding resocialization of the convicted women leading to exclusion of relapse and reduction of female crime rate has not been established.

Key words: Convicted woman, punishment of imprisonment, treatment programme, St. Zdislava Course for Hospital Attendants, senior citizens, Charles Borromeo Home.

Poděkování

Dovoluji si touto cestou poděkovat za odborné vedení mé bakalářské práce PhDr. Martinu Smutkovi Ph.D.

Mé poděkování patří i plk. Ing. Ivanu Horákovi, řediteli vazební věznice Ruzyně za umožnění sběru dat ve věznici Praha - Řepy. Dále děkuji Mgr. Olze Rozkovcové speciální pedagožce oddělení výkonu trestu ve věznici Praha -Řepy za poskytnutí potřebných dat. V poslední řadě patří mé poděkování sestře Konsolátě představené Domova Karla Boromejského za vstřícný přístup a poskytnutí náhledu na danou problematiku očima uživatelů služeb Domova Karla Boromejského.

Obsah

ÚVOD	10
1. Terminologie	13
2. Ženská kriminalita, charakteristické znaky a statistika	15
2.1 Žena ve výkonu trestu odnětí svobody	17
3. Problematika programů zacházení	20
3.1 Právní úprava programů zacházení uplatňovaných v českých věznicích	20
3.2 Programy zacházení ve vztahu k funkci trestu	20
• Odplatná (retributivní) teorie	20
• Odstrašující teorie	21
• Rehabilitační (nápravná) teorie	21
• Restituční (kompenzační) teorie	21
3.3 Cíle programů zacházení	22
3.4 Aktivity programu zacházení	23
4. Vzdělávací sanitářský kurz sv. Zdislavy	28
4.1 Praktické uplatňování sanitářského kurzu sv. Zdislavy	30
5. Ženská věznice Praha – Řepy	31
6. Příprava a realizace výzkumného šetření	36
6.1 Formulace hlavního výzkumného cíle a stanovení dílčích cílů výzkumu	36
6.2 Výzkumné metody a techniky	39
6.3 Charakteristika výzkumného vzorku	40
6.4 Rizika výzkumu	41
6.5 Průběh sběru dat	41
7. Interpretace a analýza získaných dat	43

Závěr	60
Seznam použité literatury:.....	63
Příloha	I

Seznam použitých zkratk

CMP - Cévní mozková příhoda

DKB - Domov Karla Boromejského v Praze- Řepích

sv. Zdislava - Svatá Zdislava

LDN - Léčebna dlouhodobě nemocných

OVT - Oddělení výkonu trestu odnětí svobody

PZ - Program zacházení

SARPO - Elektronicky modifikovaný nástroj hodnocení rizik a potřeb odsouzených, vyvinutý VS ČR

SOU – Střední odborné učiliště

SZŠ- Střední zdravotnická škola

VS - Vězeňská služba

VTOS - Výkon trestu odnětí svobody

ŘVTOS - Řád výkonu trestu odnětí svobody

ÚVOD

Kriminalitou je všeobecně označováno nežádoucí, nepřijatelné a trestuhodné chování, které je dle příslušných norem sankcionováno. Jedná se o jev společensky značně nebezpečný, proto je nutná nejen prevence ale i hledání další možnosti nápravy pro osoby, které již kriminální čin spáchaly.

Mezi pachateli trestných činů nacházíme mnohem častěji muže, avšak trestný čin spáchaný ženou není skutkem výjimečným či ojedinělým. Žena, která spáchala trestný čin, se tím stane osobou poprvé trestně stíhanou, poprvé trestanou případně poprvé vězněnou. Termínem prvovězněné označujeme ty ženy, které poprvé vykonávají pravomocně soudem uložený trest odnětí svobody, v některé z ženských věznic v České republice.

Spácháním trestného činu – porušením obecně platných norem chování se odkrývá problém odlišné socializace jedince. V případě asociálně jednajících osob hovoříme o deviantní socializaci, která je vždy odchylkou od uznávaných a společností přijatelných norem chování.

O resocializaci neboli změnu neuspokojivé socializace u delikventních jedinců, usiluje české vězeňství odbornou sociální prací, která jako účinného nástroje využívá především specifických programů zacházení. Tyto programy se skládají z různých aktivit, které napomáhají odsouzeným ve výkonu trestu ke změně jejich chování. S jednou z těchto programových aktivit, která se řadí do oblasti vzdělávacích a návazně pracovních aktivit, seznamuje tato práce.

Jedná se o resocializační sanitářský kurz sv. Zdislavy určený ženám ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici v Praze – Řepích. Tento vzdělávací kurz se od obdobných vzdělávacích kurzů svým rozsahem a způsobem výuky nijak podstatně neodlišuje. Jeho světová unikátnost však spočívá v jeho následném uplatňování v praxi. Právě tato jedinečnost byla důvodem k volbě tohoto tématu.

Praktické užití zmíněného kurzu je zaměřeno na saturaci potřeb druhých lidí, konkrétně prvotně osob v Domově Karla Boromejského, jehož je zmíněná nejmenší ženská věznice v České republice součástí. Tato ženská věznice s režimem dohled a dozor je určena pro ženy pravomocně odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody. Nejedná se proto o věznici vazební jak je nepřesně uvedeno v názvu práce. K tomuto

mylnému označení v názvu bakalářské práce, došlo v důsledku toho, že veškerá potřebná jednání o povolení ke sběru dat byla vedena s vazební věznicí Praha – Ruzyně, která má zmíněnou věznici ve své správě.

V Domově Karla Boromejského v pracovním zařazení sanitářka, tu osobám odkázaným na pomoc absolventky kurzu sv. Zdislavy poskytují pomoc ne jen v řádu měsíců, ale často i let. Zde jsou jim spolupracovnicemi jednak civilní zaměstnanci, ale také řeholnice Kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského, proto se již v minulosti pro toto setkávání vžilo označení setkání čtyř světů.

Předkládaná práce si klade za cíl rozšíření diskuse o významu tohoto kurzu, jehož praktické uplatňování ve specifickém prostředí Domova pečujícího o staré, nemocné a umírající osoby dává odsouzeným možnost přijetí norem a vzorců chování všeobecně přijímaných majoritní společností.

Sociální práce s odsouzenými v kontextu kontroly, jejímž výsledkem je schopnost odsouzených poskytovat seniorům pomoc, je pro obor Sociální práce s osobami se sníženou soběstačností, ukázkou naprosto netradiční alternativy, která má parametry světového unikátu. Jako autorka doufám, že tato práce přispěje k zefektivnění a zkvalitnění práce s odsouzenými, se kterými nejen specialisté oddělení výkonu trestu ale i Vězeňské služby denně pracují na tom, aby právě vykonávaný trest byl jejich posledním.

Hlavním výzkumným cílem této práce je: **Zjištění vlivu praktického uplatňování kurzu sv. Zdislavy na resocializaci odsouzených očima žen ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici v Praze – Řepích.**

Tento hlavní výzkumný cíl je členěn do tří dílčích cílů:

- 1. DVC Jak ze svého pohledu hodnotí odsouzené přínos teoretických znalostí získaných v kurzu sv. Zdislavy?**
- 2. DVC Jak ze svého pohledu hodnotí odsouzené přínos praktických zkušeností získaných v kurzu sv. Zdislavy?**
- 3. DVC Jak z pohledu odsouzených práce s osobami se sníženou soběstačností ovlivňuje jejich sociální cítění?**

Zvolenou výzkumnou strategií je kvalitativní výzkum. Použitou metodou získávání dat bude interview s pěti ženami ve výkonu trestu odnětí svobody. Dalším

informačním zdrojem budou základní kazuistiky žen, které poskytly rozhovor a podpůrně rozhovor se speciální pedagožkou oddělení výkonu trestu doplněný krátkým vyjádřením sestry Konsoláty představené Domova Karla Boromejského, který je organizátorem kurzu sv. Zdislavy.

1. Terminologie

V této kapitole bude vysvětleno několik odborných termínů, které souvisejí s problematikou této bakalářské práce.

Kriminalitou (zločinností) rozumíme souhrn společensky podmíněných činů, které ve zvýšené míře ohrožují společnost a jsou proto platným zákonodárstvím prohlášeny za trestné a dle toho sankcionované (Urbanová, Večeřa a kol. 2004).

Odborné zacházení s odsouzenými ve vězeňském prostředí je označováno jako **penitenciární**. Význam tohoto slova je pravděpodobně odvozen od slova penitent. V církevním názvosloví je toto označení používáno pro kajícího či člověka, který se zpovídá nebo se ke zpovědi chystá.

Socializace je proces celoživotního učení a osvojování si návyků, vědomostí, dovedností a pravidel, která jsou nezbytná pro život každého člověka ve společnosti a k zastávání sociálních funkcí a rolí. Směřuje k přijetí za své určitých hodnot, v dané společnosti uznávaných, a jim odpovídajícímu systému sociálních norem (Urbanová, Večeřa a kol., 2004).

Neúspěšná socializace je v podobě sociálního vyloučení problémem jedince, ale vytváří problém i pro společnost – sociální deviaci. Se socializací úzce souvisí další pojem **resocializace** „rozumí se jí proces nápravy a změny neuspokojivé socializace v penitenciárních podmínkách. Nazývá se též **korektivní socializací** či **penitenciární resocializací**. Používá se proto, aby se odlišila od resocializace u jedinců, kteří sice mají problém se socializací ale ne natolik, aby jejich nedostatečná socializace vyústila v páchaní trestné činnosti“ (Sochůrek dle Biedermanová a Petras, 2011, s. 8).

Za resocializaci je také možné považovat proces, který předpokládá, že u jedince již došlo k určitému kontaktu se sociálními normami a hodnotami, avšak jejich osvojování probíhalo v takové skupině, kde systém hodnot byl značně odlišný od těch, které jsou akceptované majoritní společností.

Dalším termínem, který se objevuje v souvislosti s vězeňskou problematikou je **prizonizace**. Jedná se o „negativní důsledek dlouhodobého působení pobytu ve vězení. Vězeňské prostředí intenzivně působí na odsouzené a často při dlouhodobém

pobytu u nich dochází ke ztrátě kontaktu s realitou mimo vězeňské prostředí. Důsledkem, byť výjimečným, může být, že někteří z nich vězeňský styl povýší na svůj základní životní styl.“ (Bidermanová a Petras, 2011, s. 10).

Často frekventovaným pojmem v této práci je pojem **trest**, který lze definovat jako právní následek trestného činu, vyjadřující negativní hodnocení pachatele a jeho činu, působící jako prostředek k dosažení účelu trestního práva, ukládaný výlučně trestním soudem, jehož výkon je vynutitelný státní mocí (Kratochvíl, 2003).

Rehabilitací (ze středověké latiny, rehabilitatio = obnovení) je v souvislosti s tématem této práce míněn „*proces navrácení společenského postavení odsouzené ve společnosti*“ (Bidermanová a Petras, 2011, s. 11).

Pro zacházení s odsouzenou má značný význam **individuální predikce** (prognóza) což je kvalifikovaný odhad jejího dalšího jednání zejména posouzení pravděpodobnosti zda se v budoucnu bude či nebude dopouštět trestných činů (Novotný, Zapletal a kol. 2004).

Žena ve výkonu trestu, však stále zůstává člověkem, který je za své protiprávní jednání sankcionován a kterému je potřeba s jeho návratem do společnosti pomoci. Jedině cílenými postupy se dají snižovat některá rizika, kterých je odsouzená nositelkou a která by jí pravděpodobně mohla vést k **recidivě** – opakování asociálního jednání (nejen kriminálního) a pokračování v kriminální kariéře.

2. Ženská kriminalita, charakteristické znaky a statistika

Ženská kriminalita se od mužské liší především tím, že v ní převažuje závažná majetková trestná činnost. Jako další znak je možné zmínit také nižší výskyt recidivy. Ženy jsou méně často organizované do gangů, a skupin, ve většině případů se u nich jedná o specializaci na jeden druh trestné činnosti, případně spolupachatelství trestné činnosti mužů.

K nečastějším trestným činům žen patří „*trestné činy krádeže, zpronevěry a podvodu, zanedbání povinné výživy, porušování domovní svobody, výtržnictví, podílňictví, ublížení na zdraví a útok na veřejného činitele*“ (Blatníková a Netík, 2007, s. 38).

Specifickou skupinou trestných činů žen jsou trestné činy související s rodinou a rolí ženy – matky. Jedná se zejména o zanedbávání, týrání svěřené osoby, ohrožování mravní výchovy a ublížení na zdraví. Tyto trestné činy jsou ženami spáchány ve vyšším měřítku než u mužů. Příčinou může být i skutečnost, že výchova dětí v rozvedeném manželství je ještě stále ve větším měřítku soudně svěřována matkám. Mnoho těchto trestných činů tak zůstává neodhaleno. Pravděpodobnost že takové jednání zůstává často skryto za dveřmi nejedné domácnosti, je stále ještě poměrně velká. K odhalení takových trestných činů v nejednom případě přispěje jen náhoda.

Pohled do statistik ženské kriminality v České republice hovoří o tom, že ženská kriminalita způsobuje menší majetkové škody, proto o ní lze hovořit jako o méně rozsáhlé, v porovnání s mužskou. Převážnou většinou zadržených, usvědčených a odsouzených tvoří muži.

Číselný poměr je „*...4:1 v počtu trestných činů spáchaných muži a ženami. Konkrétní policejní statistiky evidují poměr mužů a žen v jednotlivých fázích trestního řízení takto, u trestních soudů 6:1, u uvalených vyšetřovacích vazeb 20:1 a ve výkonu trestu odnětí svobody 30:1.*“ (Blatníková a Netík, 2007, s. 38).

Z psychologického hlediska je zajímavá interpretace této skutečnosti, která má nepochybně biologické i sociálně psychologické příčiny. Teoriemi zkoumajícími tyto příčiny se zabývalo mnoho významných osobností, k nejvýznamnějším patřil Césare Lambroso či Sigmund Freud. Oba tito významní lékaři předpokládali,

že spáchání trestné činnosti u žen souvisí se zavržením ženské role. Společensky podmíněná změna pojetí této role má zcela určitě nějaký význam, jelikož kriminalita žen má sice mírně, přesto však vzrůstající tendenci, i když vlastní příčiny mohou být různé. Sociobiologický přístup zdůrazňuje větší význam bezohledného asertivního chování pro sebeuplatnění v případě jedinců mužského pohlaví, kde je důležitý boj s konkurencí (Vágnerová, 2012).

Prevence ženské kriminality spočívá především v eliminaci možnosti sociálního selhání především u rizikových skupin žen, ke kterým patří uživatelky návykových látek, bezdomovkyně a prostitutky. K těmto nejohroženějším skupinám patří i ženy a dívky žijící v špatných sociálních případně materiálních poměrech. Nezřídka se pak zmíněné stávají pachatelkami či spolupachatelkami trestného činu.

V současné době již existuje celá řada organizací, která pomáhá ohroženým ženám. Za všechny lze uvést sdružení Koordona (Koalice organizací proti domácímu násilí), poskytující přímou pomoc obětem domácího násilí obdobně jako sdružení Rosa.

Pokud jde o kriminalitu, je vlastním zájmem společnosti a státu, aby měl nad ní efektivní kontrolu, aby nenabyla takových rozměrů, které by ohrozily samotné základy společnosti a státu. Proto je třeba cílevědomě usilovat o prevenci a v případě odsouzených k trestu odnětí svobody o jejich resocializaci.

Každé uložení trestu odnětí svobody je spojeno s individuální predikcí. Nejčastější metodou aplikovanou při stanovení individuální predikce je intuitivní metoda, kterou soudci a následně specialisté oddělení výkonu trestu (dále jen OVT) úspěšně užívají k odhadu budoucího jednání odsouzené v souvislosti s kriminálním jednáním.

Jedním z osobnostních rysů pachatelek trestného činu je jejich emoční ladění. To je v prostředí výkonu trestu odnětí svobody (dále jen VTOS) ovlivňováno značným množstvím, ne vždy pozitivních faktorů. Za všechny lze jmenovat obrovskou různorodost uvězněných jak vzdělanostní tak věkovou. Aby trest odnětí svobody naplnil svůj cíl – dosažení změny chování odsouzených využívá české vězeňství především programů zacházení.(dále jen PZ) Zmíněné programy v sobě zahrnují různé aktivity, které v případě žen ve věznici Praha – Řepy poskytují odsouzeným nejen vzdělávací

kurz, ale jeho následné okamžité uplatnění v praxi v Domově Karla Boromejského (dále jen DKB), kde není pro negativní emoce místo.

2.1 Žena ve výkonu trestu odnětí svobody

„Instituce trestu je stará jako lidstvo samo a zřejmě se nevyskytuje a ani v průběhu historie nevyskytovala společnost, která by tresty neznala“ (Lata, 2007 s. 6).

Podle právní normy je trest odnětí svobody zamítnutím určitého typu chování, fakticky však jde o zavržení člověka, který se takto choval, a proto je společností vyloučen. Roli osoby odsouzené, která představuje závažné sociální stigma, si s sebou nese takový člověk i po návratu do společnosti. S přihlédnutím k lidské individualitě, nelze předem paušálně určit v jaké míře VTOS člověka do budoucna ovlivní.

Ženy mnohem hůře snášejí stres z uvěznění, tíživěji prožívají absenci citových vztahů a neřídka trpí depresí a sociální deprivací. Značná rozmanitost uvězněných s sebou nese i vyšší riziko konfliktů (Urbanová, Večeřa a kol. 2004).

Uvězněná žena výkonem trestu odnětí svobody ztrácí:

- své zaměstnání i svou profesní roli,
- partnerskou roli i roli matky,
- v případě zavržení rodinou přichází i o další sociální vazby.

Všechny tyto ztráty mohou významně ovlivnit odsouzenou po zbytek jejího života, avšak každé odsouzené přináší pobyt ve vězení odlišné zkušenosti a proto se mění prožívání, uvažování i chování takové ženy. Vězeňské prostředí má svá vlastní pravidla, která se zásadně odlišují od obecně platných norem. Přizpůsobení se těmto normám je nutností, kterou musí přijmout každý člověk odsouzený k VTOS (Vágnerová 2012).

Vlastní akt výkonu trestu odnětí svobody ženy v České republice vykonávají v některé z věznic pro ně určených. Největší ženskou věznicí je věznice ve Světlé nad Sázavou, v Opavě (odpykávají si zde trest i muži), ve Velkých Přílepech (nejmodernější věznice po roční konzervaci otevřena) a v Praze -Řepích.

Věznice jsou v závislosti na míře vnější ostrahy, zajištění bezpečnosti a dále způsobu uplatňování resocializačních programů rozčleněny do čtyř základních typů, přičemž k zařazení odsouzené do věznice určitého typu dochází rozhodnutím soudu,

keré je součástí rozsudku, kterým se ukládá výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody. Jednotlivé typy věznic, do kterých je odsouzená, dle soudního rozhodnutí zařazena jsou specifikovány jako:

- věznice s dohledem,
- věznice s dozorem,
- věznice s ostrahou,
- věznice se zvýšenou ostrahou.

Zvláštním oddělením výkonu trestu je oddělení pro matky s dětmi umístěné ve věznici ve Světlé nad Sázavou. Do které z konkrétních věznic bude odsouzená umístěna, rozhoduje Generální ředitelství vězeňské služby.

Maximální snahou vyškoleného personálu věznice je dosáhnout u odsouzených naplnění **účelu trestu**, který by měl splnit tyto funkce:

- **Ochrannou** – chrání před omezováním práv ostatních lidí kriminálním chováním delikventů,
- **Individuálně preventivní** – znemožňuje páchaní další trestné činnosti a výchovně působí na odsouzené tak, aby u nich nedocházelo k další trestné činnosti
- **Generálně preventivní**- varovně působí na občany a upozorňuje na neodvratnost sankcionování protiprávního jednání (Nedorost, 1995).

Každé uložení trestu odnětí svobody je spojeno s individuální predikcí. Nejčastější metodou aplikovanou při stanovení individuální predikce je intuitivní metoda, kterou soudci a následně specialisté OVT úspěšně užívají k odhadu budoucího jednání odsouzené v souvislosti s kriminálním jednáním (Novotný, Zapletal a kol. 2004).

Specialisté výkonu trestu – speciální pedagog, sociální pracovník, vychovatel a psycholog se denně snaží o nápravu odsouzených sociální, speciálně pedagogickou i terapeutickou prací. Jak již zmiňuje M. Foucault ve svém díle: „*Trest a náprava, kterou má přinést jsou procesy, jež se odehrávají mezi vězněm a těmi kdo na něj dohlížejí*“ (Foucault, 2000, s. 187).

Důležitým prediktorem činnosti zmíněných specialistů je u odsouzených pocit viny a chápání trestu jako důsledku vlastního chybného jednání. Přehodnocení vlastního chybného jednání znamená pro odsouzené v penitenciárních podmínkách značnou psychickou zátěž. Osobnostní rysy pachatelů trestných činů jsou totiž značně rozdílné. Proto i oni se mohou významně podílet na tom, jak úspěšná resocializace odsouzené bude.

Jak již bylo řečeno, pachatelky trestných činů často pocházejí i z prostředí, kde si mnohdy neměly možnost osvojit jiné vzorce chování a jednání než ty neuspokojivé. Je proto nutno odsouzené ženě pomoc nejen odstraněním podmínek vedoucích ke kriminálnímu jednání, ale především příkladem jednání a chování, které je nejen v souladu se zákony, ale i s normami uznávanými majoritní společností.

Sociální, speciální pedagogickou i terapeutickou prací jsou ženám ve VTOS prostřednictvím aktivit programového zacházení předkládány jednotlivé alternativy norem chování, které je žádoucí, aby si pro život mimo vězení osvojily. Ve věznici Praha - Řepy k tomu ještě výrazně přispívá vzdělávací a následně pracovní aktivita PZ, kterou je vzdělávací sanitářský kurz sv. Zdislavy.

3. Problematika programů zacházení

3.1 Právní úprava programů zacházení uplatňovaných v českých věznicích

Výkon trestu odnětí svobody upravuje zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů a Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. PZ jsou rámcově upraveny v § 41 zákona o výkonu trestu odnětí svobody a ve hlavě čtvrté řádu výkonu trestu odnětí svobody. Další podrobnosti jsou stanoveny ve sbírkách nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR, sbírkách pokynů ředitele odboru výkonu vazby a trestu a v neposlední řadě také v metodických listech ředitele odboru výkonu vazby a trestu, které vydává Generální ředitelství Vězeňské služby ČR. Důležitá úloha programů zacházení je deklarována také v zákoně ČNR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky, který stanoví vězeňské službě jako jeden z úkolů prostřednictvím PZ soustavné působení na osoby ve VTOS s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění (§2 odst. 1 písm. d) a také vytvářet podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, zabezpečovací detence a VTOS (§ 2 ods.1 písm. g) ([http://www.vscr.cz.](http://www.vscr.cz))

3.2 Programy zacházení ve vztahu k funkci trestu

Jak již bylo uvedeno, proces nápravy neuspokojivé socializace-resocializace odsouzených v českých věznicích probíhá především prostřednictvím PZ. Cílem jejich působení je maximální snaha o změnu, přijetí a osvojení si určitých soustav společenských vzorců a norem chování. Jak uvádí Keller: „*Bez uspokojivé socializace zůstávají individua neschopna vstupovat do běžných interakcí s druhými členy skupiny. Vznikají sociálně narušení jedinci, kteří nedokáží respektovat normy běžného soužití.*“ (Keller, 1997, s. 38-39.).

PZ jsou vytvářeny takovým způsobem, aby plnily všechny funkce trestání, které se lze rozdělit do těchto kategorií:

- **Odplatná (retributivní) teorie**

Pokládá uložení trestu za přirozený následek spáchání trestného činu, výše, druh trestu a újma mají odpovídat závažnosti činu. Tato teorie má své kořeny v dávné

historii kdy se za trestný čin běžně uplatňovalo tzv. lex talionis (oko za oko, zub za zub) (Lata, 2007).

V posledních letech se opět dostává do popředí zájmu, pro všeobecný růst kriminality. Retributivní teorie nejvíce odpovídá smyslu pro spravedlnost zastávaného širokou veřejností -trest je odplatou za zločin.

Novotný se domnívá že: „*trest bez odplatných momentů nemůže dosáhnout svého cíle a není vlastně trestem*“ (Novotný in Vanduchová a Gřivna, s. 93).

- **Odstrašující teorie**

Trest má především pachatele odradit od další trestné činnosti. Proces odstrašení je však velmi individuální a záleží na velké spoustě faktorů. Větší význam této teorie lze vysledovat u činů, které vyžadují racionální úvahu a přípravu, než u činů spáchaných v silném emočním rozrušení – vražda v afektu (Lata, 2007).

Velmi důležité je, aby byl pachatel zbaven výhod, kterých se mu v souvislosti s trestnou činností dostalo (např. nemovitosti, peníze).

- **Rehabilitační (nápravná) teorie**

Jejím cílem je zacházet s pachatelem tak, aby již trestnou činnost nepáchal. Z toho vychází i systém odborného zacházení-aktivit, aplikovaných na osobnost pachatele, které by potlačily příčiny kriminálního jednání. Lepší prognózu má tato teorie u prvopachatelů a osob s vyšším vzděláním (Lata, 2007).

Uplatňování této teorie v praxi klade zvýšené nároky na odbornost personálu věznic ale i na značné investice do vězeňství. Věznice totiž musí být přizpůsobovány k tomu, aby umožnily uskutečňování různých programů zacházení.

- **Restituční (kompenzační) teorie**

Obrací svoji pozornost k oběti trestného činu. Hlavním úkolem by mělo být odčinění újmy, která byla poškozenému trestným činem způsobena. Významným prvkem této teorie je jak uvádí Lata: „*Aktivní zapojení pachatele do tohoto procesu, ve kterém má šanci alespoň částečně napravit následky trestného činu a zbavit se nálepky kriminálního.*“ (Lata, 2007 s. 32). Teorie také předkládá k úvaze alternativní tresty a různé způsoby zprostředkování (mediace) mezi pachatelem a obětí o kompenzaci škody – újmy.

„Vedle materiálního odškodnění poškozeného je totiž daleko potřebnější překonat jeho psychické trauma z trestného činu, jenž je často přehlíženo.“ (Lata, 2007, s. 32).

Tento restorativní přístup (restore - obnovit) neznamená odmítání klasických sankcí, jen jejich uplatnění s přihlédnutím ke konkrétnímu činu spáchanému konkrétním pachatelem.

3.3 Cíle programů zacházení

PZ plní jednak všeobecný cíl, který odpovídá konceptu **SMART** a cíl individuální.

- **S - specifický.** Specifické programové zacházení je určeno pro pachatele násilných trestných činů. Zcela odlišně sestavené PZ jsou vytvořené pro odsouzené, kteří si odpykávají trest uložený například v souvislosti s dopravní nehodou.
- **M - měřitelný.** Úspěšnost programů zacházení je pravidelně vyhodnocována. Ve věznici s dohledem a dozorem je to každé dva měsíce (vyhláška MS č. 345/1999 Sb. § 38 odst. b). Hodnocení úspěšnosti zmíněných programů je základním podkladem pro případné přeřazení odsouzeného do jiného typu věznice (vyhláška MS č. 345/1999 Sb. §39 odst. 1).
- **A - aktuální.** Pro každou skupinu odsouzených k VTOS jsou v různou dobu vhodné jiné programy zacházení. Pro odsouzené je nejméně 3 měsíce před propuštěním z výkonu trestu zpracováván PZ, aby co nejvíce zohledňoval tvorbu podmínek pro samostatný způsob života odsouzené po propuštění. Pro odsouzené k doživotním trestům odnětí svobody je PZ od předchozího značně odlišný.
- **R - realistický.** Cíl musí odpovídat možnostem odsouzeného člověka, jeho vzdělání, životním zkušenostem, zdravotnímu stavu aj.
- **T – termínovaný.** Každý z programů zacházení má svou přesně určenou dobu trvání a vyhodnocení.

Konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzené a metody zacházení s odsouzenými směřující k dosažení cíle, způsob a četnost hodnocení obsahuje v rámci pravidel a zásad tvorby PZ každý jednotlivý program. Součástí PZ je určení způsobu zaměstnávání odsouzených a jejich účast na pracovní terapii, vzdělávání, či případné jiné činnosti směřující k vytvoření předpokladů pro jejich samostatný život v souladu

se zákonem. PZ je zpracováván na základě komplexní zprávy o odsouzené, proto je individuální. Pokud pro odsouzenou osobu přichází v úvahu výběr z více variant programů zacházení je výběr umožněn (§ 4 odst. 3 Zákona č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody).

„Ve vězení se uplatňuje individualizovaný přístup k pachatelům trestných činů a maximální důraz se klade na pestrou nabídku vzdělávacích programů. Od dřívějšího zaujetí pro psychoterapii neurčitě zaměřenou na náhled se přechází k cílené realitní terapii, která má delikventa vybavit zcela určitými sociálními dovednostmi, užitečnými v jeho civilním životě“ (Matoušek, 1995 s. 65).

3.4 Aktivity programu zacházení

Programy zacházení jsou rozděleny na následující aktivity:

- **Pracovní aktivity**

Práce byla v penitenciárních podmínkách považována již minulosti za velmi pozitivní prvek výchovy. V současné době poskytuje práce odsouzeným tento přínos:

- ekonomický (odsouzené hradí výživné na děti, náklady výkonu trestu)
- výchovný (pracovní návyky odsouzených chybí zcela nebo jich pozbyli z minulosti),
- přispívá ke snížení agresivity (čas prožitý mimo věznici pomáhá snižovat riziko konfliktů),
- podílí se psychosociální adjustaci (připravenost odsouzené na optimální adaptaci společenským normám),
- prevence vzniku prizonizace (zejména u střednědobých a dlouhodobých trestů (Vágnerová, 2012).

Zaměstnávání odsouzených se v České republice realizuje zejména ve vnitřní režii dané věznice, případně zaměstnáváním u podnikatelských subjektů, nebo prostřednictvím provozoven Středisek hospodářské činnosti.

Vězeňská služba těchto středisek má celkem čtrnáct ve čtrnácti věznicích. Provozovny pracují zejména na základě smluv o dílo a dohod o provedení práce. Primárně nic nevyrábějí, ale zpracovávají materiál a výrobky, které nejsou v majetku

provozovny, anebo poskytují pracovní sílu. Jedná se především o kompletaci výrobků, drobné ruční práce, pomocné zednické práce, sezónní práce v zemědělství, lesnictví, úklidové práce. Služby poskytují provozovny Střediska hospodářské činnosti Vězeňské služby Příbram (prádelna, truhlářská dílna), Rýnovice (prádelna) a Praha - Pankrác (tiskárna). Výrobky produkují provozovny Střediska hospodářské činnosti Vězeňské služby Heřmanice a Praha - Pankrác v oblasti kovovýroby a v oblasti kancelářského nábytku pak provozovny Jiřice a Mírov. (Biedermanová a Petras 2011).

Práce odsouzených bude vždy patřit k významným výchovným prvkům především méně kriminálně narušených jedinců a to i přes sociální problém vyplývající ze současné nezanedbatelné nezaměstnanosti.

- **Vzdělávací aktivity**

Právo na vzdělání je v České republice zaručeno ústavou a zakotveno v Listině základních práv a svobod (hlava IV., čl. 33). Toto právo není ani pro odsouzené nijak omezeno. V nemalé míře v minulosti do vězení přicházely osoby s nedokončeným základním vzděláním a výjimkou nebyly ani osoby ngramotné.

Současné vzdělávání odsouzených je postaveno na stejnou úroveň jako jejich zaměstnávání. Proto je možné, aby v pracovní době navštěvovaly odsouzené některou z vzdělávacích aktivit. Vzdělávání je zajišťováno vzdělávacími středisky věznic.

Formální vzdělávací aktivity probíhají zejména pod záštitou Středního odborného učiliště Vězeňské služby České republiky, které bylo rozhodnutím Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR od roku 1996 zařazeno mezi školy České republiky. Tímto legislativním aktem získala škola, kterou již dříve zřídilo Ministerstvo spravedlnosti České republiky možnost vydat celostátně platná vysvědčení a výuční listy, stejně jako ostatní školy.

Z osvědčení o absolvování školy nesmí být patrné, že studium bylo vykonáno v období výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzení, kteří nedokončí studium v době výkonu trestu odnětí svobody, mají právo studium dokončit v příslušné škole (§ 46 odst. 3 ŘVTOS).

Pro výuku v rozsahu základní devítileté školy byly vytvořeny kurzy dokončení základního vzdělání. Středoškolské a vysokoškolské vzdělání je odsouzeným

v individuálních případech také umožňováno. Vždy se však v těchto případech jedná o to, aby zájemce o studium splnil předpoklady, kterými nejsou jen studijní ambice, ale i délka trestu a u Vysokoškolského studia i úhrada školného.

Středoškolské vzdělání s maturitou mohou absolvovat odsouzené osoby ve věznicích Praha Řepy, Hradec Králové a Ostrava. Možnost získat vysokoškolské vzdělání nabízí odsouzeným Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy a Ekonomicko – správní fakulta Masarykovy univerzity v Brně, která je zapojena v rámci programu EU SOCRATES do programu EPPLA (Engaging of Prisoners in Life - long Learning Activities- Zapojení vězňů do aktivit celoživotního vzdělávání.) (Biedermanová a Petras, 2011).

Další vzdělávání v penitenciárním prostředí je zajišťováno speciálními pedagogy a sociálními pracovníky příslušné věznice v podobě přednášek a besed s možností samostudia s využitím např. knih z knihovny, kterou na doporučení Rady Evropy má každý vězeňský ústav.

- **Speciální výchovné aktivity**

Tyto aktivity probíhají v každé věznici v ČR. Zapojují se v nich především odborní zaměstnanci (speciální pedagogové, psychologové a terapeuti). Jejich zaměření je určeno zákonem (§ 36 odst. 5 řád výkonu testu odnětí svobody). Jejich konkrétní zaměření je na:

- sociálně právní poradenství (radí nezaměstnaným jak postupovat při hledání práce),
- terapeutické programy (jedná se zejména o sociální výcvik),
- trénink zvládání vlastní agresivity.

Cílem těchto aktivit je především ve specializovaných odděleních věznic (oddělení pro výkon ochranné léčby patologického hráčství a protialkoholní léčby) přehodnocení vztahu k návykovým látkám a poznávání nového životního stylu. Příkladem může být možnost využití ve vězení poskytovaných duchovních služeb, které „Nabízejí možnost hledat jinou životní cestu, změnit životní styl, najít naději ve víře

získat pokoru a důvěru ve vyšší hodnoty případně navázat mezilidské vztahy mimo delikventní subkulturu“ (Motejl a kol. 2010, s. 88).

- **Zájmové aktivity**

Tyto aktivity mají velký zejména psychologický význam. Je třeba si uvědomit, že vyplněním volného času se odsouzené učí žít jiný život. Před nástupem do výkonu trestu svůj volný čas věnovaly dost možná konzumaci návykových látek nebo ho trávili u herních automatů. Všechny vyjmenované faktory jsou vysoce kriminogenní.

Smyslem volnočasových aktivit v penitenciárních podmínkách je dle Mezníka (1995):

- Naučit odsouzené trávit volný čas aktivně a smysluplně a po propuštění z výkonu trestu změnit podstatně životní styl.
- Ve výkonu trestu vyplnit čas odsouzených aktivní smysluplnou činností zaměřenou na rozvoj osobnosti, udržení psychické a fyzické kondice a vytvoření kulturních návyků a potřeb.

Všechny české věznice nabízejí zájmové aktivity, ty však musí přizpůsobovat svým konkrétním stavebnětechnickým a personálním možnostem, které je mohou limitovat. Proto ne ve všech věznicích v České republice je možné uskutečnit širokou nabídku zájmových aktivit.

- **Oblast utváření vnějších vztahů**

O této oblasti se též hovoří jako oblasti extramurálních (tj. přes zeď -můr) vztahů. Konkrétně se jedná o posilování vztahů s vnějším světem. Nejčastěji s rodinou a přáteli. Tyto aktivity jsou doplňujícími mechanismy k odbornému zacházení s odsouzenými.

Mezi instituty extramurálních aktivit se řadí:

- přerušování výkonu trestu,
- opuštění věznice,
- akce mimo věznici (sportovního či kulturního charakteru).

Podmínky pro udělení některé z forem extramurálních aktivit jasně definuje zákon o výkonu trestu a ŘVTOS.

Tyto aktivity je nutné zejména podporovat u středně a dlouhodobých trestů jako prevenci prizonizace. Jejich nepostradatelný význam se však ukazuje i ve výstupních odděleních věznic, kde jsou odsouzení připravováni na propuštění z VTOS a právě tato oblast jim pomáhá s řešením častých problémů propuštěných – bydlením, zaměstnáním a návratem do rodiny (Biedermanová a Petras, 2011).

Udržování kontaktů „přes zed“ se ukazuje jako podstatný prvek programů zacházení a každé udržení kontaktu (písemné či osobní návštěvou) dává odsouzené naději a víru v možnost nápravy a podání „pomocné ruky“.

Jednotlivé aktivity programů zacházení usilují o resocializaci odsouzených každý svoji specifickou měrou. Je nutné si uvědomit, že rychlost a charakter resocializace závisí zejména na adaptaci odsouzené osoby na sociální změnu a na její vlastní ochotě podřídit se sociálním normám a také vůli přijmout za své vzorce chování a norem nevedoucích k opětovnému kriminálnímu jednání.

4. Vzdělávací sanitářský kurz sv. Zdislavy

Vzdělávací sanitářský kurz sv. Zdislavy je vzdělávacím kurzem, pořádaným Domovem Karla Boromejského. Zmíněný kurz je akreditován Ministerstvem zdravotnictví. Je určen primárně pro ženy ve výkonu trestu odnětí svobody ve vazební věznici Praha – Řepy. Kurz je zahajován dvakrát ročně. V březnu 2015 bude zahájen již 31. v pořadí.

Hlavním **cílem kurzu je** připravit jednotlivce k získání odborné způsobilosti k výkonu povolání sanitářka.

Kritériem pro zařazení odsouzených žen do kurzu je:

- dokončené základní vzdělání,
- kladné hodnocení jejich dosavadní práce v DKB
- zájem o práci se seniory,
- úspěšně absolvování psychologických testů a doporučení VS,
- smysl pro zodpovědnost a spolehlivost,
- splnění zdravotních předpokladů.

Odsouzená **není zařazena do kurzu** jestliže:

- jestliže se jedná o odsouzenou s kratším trestem (v řádu několika málo měsíců),
- nesplní li některá z předchozích kritérií,
- sama neprojevuje zájem o studium.

Učební plán:

• Základy veřejného zdravotnictví	8 hodin
• Somatologie	17 hodin
• Mikrobiologie, epidemiologie, hygiena	17 hodin
• Specifika jednotlivých pracovišť	12 hodin
• Postupy a techniky při zajišťování zdravotnické péče	34 hodin
• Základní zdravotnická psychologie etika a komunikace	12 hodin
• Odborná praxe v akreditovaných zařízeních	80 hodin

Jedinou výjimkou, která se dotýká žen ve VTOS, které absolvují tento kurz je, že z praktické výuky je vyloučena praxe v místech, kde by se odsouzené mohly setkat s léčivý. Rozsah výukových hodin je tak nahrazen praxí u lůžek seniorů DBK.

Hodnocení výsledků výuky

K ověřování získaných vědomostí a dovedností v průběhu kurzu se užívají diagnostické a klasifikační metody, přičemž důraz je kladen na praktickou část výuky i samostatnou práci účastníka kurzu. Akreditovaný kvalifikační kurz se ukončuje závěrečnou zkouškou, která se skládá z praktické a teoretické části. U praktické zkoušky, která předchází části teoretické má účastník prokázat samostatné zvládnutí praktického výkonu nebo provést analýzu předloženého ošetrovatelského nebo laboratorně diagnostického problému. Teoretická část zkoušky spočívá v odpovědi na 3 odborné otázky z učiva v jeho komplexu a souvislostech. Zkouškou se zjišťuje rozsah a hloubka získaných znalostí účastníků kurzu a jejich schopnost samostatně a kreativně řešit stanovené úkoly především s aplikací do praxe. Na základě absolvování kurzu, vykonáním praktické a teoretické zkoušky před zkušební komisí obdrží absolvent osvědčení, kterým získal odbornou způsobilost k výkonu povolání sanitáře.

(http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/akreditavany-kvalifikacni_kurz_8860_3080_3.html.)

4.1 Praktické uplatňování sanitářského kurzu sv. Zdislavy

Každý člověk, který se byť na krátkou dobu ocitnul v pozici pomáhajícího, ví jak je to náročná práce a to z pravidla pečoval o vlastní příbuzné. Zde se na dráhu pečujících každoročně vydává několik absolventek kurzu sv. Zdislavy, které ihned po absolvování kurzu pečují o seniory v DKB. Pracují zde jednak na odděleních u lůžek osob odkázaných na pomoc, ale také v denním stacionáři, kam jsou v dopoledních hodinách přiváženi senioři svými rodinami, proto aby zde mohli trávit čas ve společnosti svých vrstevníků, a osob které jim zajistí nepřetržitou péči. Odsouzené ženy zde pracují ve směnách, které jsou časově rozvržené dle potřeb uživatelů služeb DKB, jedná se zde proto i o výraznou efektivitu práce. Sanitářky z řad odsouzených se po vykonání zadané práce vracejí zpět do věznice.

Ať už zmíněné ženy pracují jako sanitářky na oddělení přímo u lůžek seniorů, nebo ve stacionáři či pracují jako uklízečky, dochází ke kratšímu nebo delšímu kontaktu s osobami se sníženou soběstačností.

Je třeba si uvědomit, že osoby odkázané na péči, jsou velmi vnímavé na to, jak k nim kdo přistupuje a jak s nimi jedná. Je to ovlivněno jak stářím tak poměrně často i nemocí. S tím vším se každodenně vyrovnávají, pečující ženy, které saturují jejich životní potřeby. Mnohé z žen se zde poprvé setkávají s nesoběstačností, stářím, nemocí i smrtí a ve spolupráci s ostatním personálem se snaží vyjít těmto lidem vstříc. Nejedná se pouze o klasické sanitářské úkony, ale v rámci aktivit PZ se setkávají odsouzené se seniory ke společnému čtení, diskusím či v případě příznivého počasí pobytům v zahradě DKB.

Dlouhodobější pobyt v prostředí uživatelů služeb DKB, kteří, vzhledem k prožitým životním zkušenostem péči oceňují a dávají to odsouzeným najevo, je pro mnohé z žen značný impulz k rehabilitaci.

Kurz sv. Zdislavy na rozdíl od podobných vzdělávacích kurzů pro odsouzené přináší nejen okamžitou aplikaci v praxi, ale je jediným kurzem, jehož výsledkem praktické aplikace není jen ušitá utěrka, či uvařené jídlo, ale uspokojený člověk a to jak na straně uživatelů služeb DKB, tak na straně odsouzených. Potřeba uznání a seberealizace u odsouzených stojí v pyramidě Abrahama Harolda Maslowa na jiném stupni, než potřeby uživatelů služeb DKB, ale to jí nic neubírá na nutnosti jí uspokojit.

5. Ženská věznice Praha – Řepy

Ženská vazební věznice Řepy je nejmenší ženskou věznicí v České republice. Řadí se také k nejstarším. Její historie je velice úzce spjatá s DKB. Ten má své počátky již v roce 1858, kdy zakoupila Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze - Řepích pozemek, na kterém vyrostla rozsáhlá budova z počátku využívaná pro sirotky.

V roce 1865 byla budova pronajata vládě, která zde zřídila ženskou trestnici a její správu včetně převýchovy vězňených žen svěřila Kongregaci. Řeholnice zde svým laskavým přístupem a dobrou organizací jejich času (dnes bychom řekli PZ) působily na odsouzené velice pozitivně. Zaměstnávaly je v kuchyni, prádelně, zahradě i přilehlých polnostech, stejně tak jako v dílnách ručních prací. Již od počátku dala Kongregace najevo, jakou cestou převýchovy trestanek se chce ubírat. Sestry byly několikrát za svou práci poctivě oceněny uznáním od ministra spravedlnosti Zemského výboru i od císaře (Kronika milosrdných sester sv. Karla Boromejského díl 3).

Po 83 letech byla ženská trestnice v listopadu 1948 zrušena. Úřady bylo nařízeno, že správní a strážní službu ve věznicí může vykonávat pouze Sbor uniformované stráže. Dva roky na to došlo k násilné likvidaci Kongregace a budova sloužila několik let jiným účelům.

Kongregace se sem mohla vrátit až po politických změnách, které přinesl rok 1989. Od následujícího roku se stal DKB poskytovatelem sociálních a zdravotních služeb. V současné době osobám odkázaným z důvodů stáří či nemoci na péči poskytuje služby dle zákona 108/2006 Sb. Zákona o sociálních službách. Jedná se o pobytovou a ambulantní formu služeb. Dále DKB poskytuje na omezeném počtu lůžek i zdravotní služby dle zákona 372/2011Sb. Zákona o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

Již v roce 1990 navázala VS České republiky spolupráci s Kongregací a začala tak náročná rekonstrukce, která si vyžádala značné finanční i časové nároky. Výsledkem bylo, po bezmála 50 letech znovuotevření ženské věznice.

V současnosti jsou sem umísťované ženy, které do výkonu trestu přicházejí poprvé nebo po výběru specialisty zdejšího OVT z věznice Světlá nad Sázavou.

Oddělení VTOS Řepy s celkovou kapacitou 56 míst je jedním z oddělení bezdrogové zóny spadající pod vazební věznici Praha – Ruzyně, kam jsou zařazovány odsouzené ženy, které mají pravomocným soudním rozhodnutím určeno VTOS s typem dozoru a dohled.

Oddělení VTOS je v jedné části budovy DKB, jedná se konkrétně o dvě patra. Mimo kátru u vchodu je zde pohyb víceméně bez omezení (s přihlédnutím k dennímu režimu). Kulturní místnost, dobře vybavená knihovna, místnost pro zájmové kroužky počítačová učebna. Jednotlivé ložnice jsou většinou pětilůžkové, zařízení připomíná internát či VŠ kolež ze 70. -80. let. Koupelny a WC jsou v každém patře s kapacitou dostatečnou počtu odsouzených. Je zde zjevný důraz na čistotu a pořádek. Prostor s dostatkem denního světla pronikajícího přes okna bez mříží působí vzdušně.

Do této věznice jsou přijímány ženy, které budou pracovníčně zařazeny, proto je výběr odsouzených tak podstatný, že se na něm podílí všichni členové výběrové komise, která se schází každou středu. Jejími členy jsou 1. zástupce ředitele věznice, vedoucí oddělení výkonu trestu, psycholog, speciální pedagog, sociální pracovníce, vedoucí oddělení zaměstnávání odsouzených, lékař, vychovatel, vedoucí oddělení vězeňské stráže, vedoucí správního oddělení a příslušník oddělení prevence a stížností.

V případě že odsouzená splní kritéria, pro přijetí odborná komise doporučí její umístění do zdejší věznice na základě rozhodnutí ředitele vazební věznice. Po příchodu na oddělení VTOS se odsouzená podrobí osobní prohlídce a je umístěna do ložnice. Příslušnou vychovatelkou je podrobně seznámena se zákonem o VTOS, ŘVTOS, vnitřními a dalšími předpisy.

Tím je zařazena do tzv. nástupního oddělení, kde se jí věnuje příslušná vychovatelka a odsouzená se postupně zařazuje do chodu oddělení. Postupně se seznamuje po dobu dvou až tří týdnů s chodem věznice i DKB.

Za tuto dobu specialisté výkonu trestu zpracovávají komplexní zprávu o odsouzené v nástroji SARPO. Zmíněná zpráva tak obsahuje sociální, pedagogické, psychologické a zdravotní posouzení každé nově příchozí odsouzené.

Na základě všech těchto poznatků, je speciálním pedagogem vypracován PZ s odsouzenou, jehož plnění je pravidelně každé dva měsíce vyhodnocováno.

Po ukončení nástupního oddělení dochází k pracovnímu zařazení odsouzené. Tomu předchází návrh zařazení odsouzené na různá pracoviště (střežená, s volným

pohybem uvnitř či mimo prostory věznice), který je předložen ke schválení odborné komisi.

Většina odsouzených je pracovní zařazena v DKB, kde vykonávají pomocné práce, jedná zejména o úklid a různé další pomocné práce, absolventky kurzu sv. Zdislavy zde vykonávají práci sanitářek. Malý počet odsouzených vykonává práci pro MÚ Praha- Řepy. Opět se jedná o úklidové práce.

Ženy ze zdejší věznice však v rámci aktivit programů zacházení vyrábějí i různé pletené a háčkované výrobky, které jsou pak využívány na různé charitativní akce.

Ve věznici s **dohledem** pracují odsouzené z pravidla bez dozoru příslušníků VS. Odsouzeným je mimo pracovní dobu dovoleno nosit vlastní oděv. Se souhlasem ředitele věznice se v mimopracovní době povoluje odsouzeným volný pohyb mimo věznici v rámci účasti na kulturních, výchovných a sportovních akcích. Návštěvy jsou oprávněny tyto odsouzené přijímat jednou za dva týdny. V souvislosti s touto návštěvou je možno ředitelem věznice povolit volný pohyb mimo věznici nejdéle na 48 hodin.

Pro věznici s **dozorem** platí, že odsouzené pracují pod nepřímým dozorem pracovníka VS. U těch odsouzených, u kterých lze očekávat, že toho nezneužijí, povoluje ředitel věznice volný pohyb mimo věznici při plnění pracovních úkolů. Odsouzené zde smí také používat vlastní oděv. Jednou za dva týdny je odsouzená oprávněna přijímat návštěvu. V případě že již odsouzená absolvovala alespoň jednu třetinu trestu, může v souvislosti s návštěvou po povolení ředitelem věznice získat povolení k pohybu mimo věznici nejdéle na 24 hodin (Nedorost, 1995).

Tato ženská vazební věznice je v České republice zcela atypická, nejen svým stavebně technickým uspořádáním, ale také tím, že všechny ženy zde jsou pracovní zařazeny do prostředí DKB, který je církevním zařízením, v ničem věznici ani zdaleka nepřipomínající. O jednotlivých aktivitách PZ ve věznici Řepy, vypovídá konkrétní přehled aktivit PZ vyjmenovaných v **tabulce 1 Nabídka aktivit programů zacházení oddělení trestu – Řepy**.

Tabulka 1 Nabídka aktivit programů zacházení oddělení výkonu trestu Řepy

Nabídka aktivit programů zacházení oddělení výkonu trestu - Řepy		
Název aktivity	Doba (časový rozvrh aktivity)	Místo konání
Německý jazyk	St:15:15-16:00 začátečnice Ne: 13:00-13:45 pokročilé	Učebna
RK Sanitářský kurz sv. Zdislavy	Dle rozvrhu výuky	Učebna/Domov KB
Knihovna	Individuálně dle dohody a možnosti Ne: 18:30-19:00	učebna
Sociální tolerance	Út, Pá: 14:15-16:00 Ne:8:30-10:30 Dále dle potřeb Domova	Domov, KB stacionář, kostel
Zahradkářský kroužek	Dle potřeby -denně v sezoně	Zahrada
Zelená medicína	Ne: 15:00-16:00	Učebna zahrada
Výtvarný kroužek	Ne:14:00-16:00	Učebna /kulturní místnost
Ruční práce	Út: 15:00-16:00 háčkování +pletení St 16:30-17:30 šití +vyšívání	Terapeutická místnost / kulturní místnost
Kondiční cvičení	Po-Ne: 19:00-21:00	Sportovní místnost
Anglický jazyk	Út:14:00-15:45 konverzace St: 14:15-15:00 začátečnice St: 16:00-16:45 gramatika	Učebna
Španělský jazyk	Po: 14:15-15:00	Učebna
Sborový zpěv	Čt:18:40-20:00	Jídelna DomovaKB
Biblická hodina	Čt: 16:20- 17:20	Učebna
Pastorační rozhovory	Čt: 15:00-16:00 18:00-18:25	Učebna /terapeutická místnost
Skupinová setkání na dané téma	Po: 14:30-16:00 St:13:30-15:00	Sportovní místnost

Zdroj: Věznice Praha - Řepy

Shrnutí teoretické části:

Základním cílem sociální práce s odsouzenými je aplikovat konkrétně zaměřené, strukturované a odzkoušené moderní penitenciární programy pro vybrané cílové skupiny odsouzených. V takových programech je primárně kladen důraz na snížení rizika opakování trestného činu. V průběhu minulých let bylo především v zahraničí mnoho takových programů vyvíjeno, testováno a vyhodnocováno, zda a jakým způsobem vedou k resocializaci odsouzených a snížení kriminality.

Jednoznačný výsledek neprokázal, žádný z programů avšak z výsledků je patrné, že PZ obsahují určité základní principy, které lze uvést pod známým „co funguje“ (what works) (Biedermanová a Petras 2011).

Vzdělávací aktivita, poskytovaná odsouzeným ve věznici Řepy je takovým typem aktivity programového zacházení, která naznačuje poměrně značnou úspěšnost v oblasti zaměstnávání odsouzených. Dokladem může být skutečnost, že ženy ve VTOS v pracovním zařazení sanitářka bezproblémově spolupracují s kolektivem ostatních zaměstnanců DKB ve zcela identickém prostředí potencionálních zaměstnavatelů.

6. Příprava a realizace výzkumného šetření

6.1 Formulace hlavního výzkumného cíle a stanovení dílčích cílů výzkumu

Hlavním výzkumným cílem této bakalářské práce je **zjištění vlivu praktického uplatňování kurzu sv. Zdislavy na resocializaci odsouzených očima žen ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici v Praze – Řepích**. Možnosti konkrétního zacházení s odsouzenou směřující k dosažení cíle-změny, jsou již částečně zmíněny v teoretické části bakalářské práce.

K řešení zmíněného úkolu byla použita kvalitativní výzkumná strategie, která vychází ze snahy výzkumníka zkoumat vzorek obtížně přístupné populace, zachytit vnímání jevů aktéry situace a rozkrýt jak lidé chápou a prožívají sociální realitu (Švaříček, Šed'ová a kol. 2007).

V současné době je kvalitativní výzkum uznáván jako samostatná výzkumná strategie, avšak definice termínu kvalitativní přístup se značně různí. Jak uvádí Švaříček, Šed'ová a kol. *„Prakticky každá definice zdůrazňuje jiný znak kvalitativního výzkumu jako zásadní odlišující aspekt“*.

Termín kvalitativní výzkum lze definovat jako *„jakýkoliv výzkum, v němž se výsledků nedosahuje pomocí statistických procedur, nebo jiných způsobů kvantifikace“* (Hlad' o dle Strauss, Corbinová , 2011, s. 82).

„Prostřednictvím kvalitativního výzkumu se neověřuje existující teorie, ale konstruuje teorie nová k čemuž je využíváno metody indukce“ (Hlad' o, 2011, s. 14).

Cílem kvalitativního výzkumu je přinést o prozkoumaném jevu co největší množství informací a formulace nové teorie či hypotézy. Nelze však poznatky zobecňovat na celou populaci, jsou platné jen a jen pro vzorek, na kterém byla získávána, to je určitým omezením kvalitativního výzkumu.

Pro výzkumné šetření byl zvolen fenomenologický výzkum, jehož cílem je *„rozumět, jak jedinci vnímají, prožívají a interpretují určitou zkušenost.“* (Hlad' o , 2011, s. 85).

Technikou používanou při tomto druhu výzkumu je především narativní rozhovor, ve kterém jedinec popisuje retrospektivně svojí zkušenost s daným jevem nebo situací.

Dalším zdrojem informací byl rozhovor se speciální pedagožkou OVT a krátké vyjádření představené DKB sestry Konsoláty.

Samotné rozhovory s ženami ve VTOS se realizovaly přímo ve věznici Praha – Řepy, stejně tak jako rozhovor se speciální pedagožkou oddělení výkonu trestu. Sestra Konsoláta poskytla krátký komentář k této problematice formou telefonického rozhovoru.

Stanovení dílčích cílů výzkumu

V rámci hlavního výzkumného cíle, kterým je **zjištění vlivu praktického uplatňování kurzu sv. Zdislavy na resocializaci odsouzených očima žen ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici v Praze – Řepích**, byly stanoveny následující dílčí cíle:

DVC 1: Jak ze svého pohledu hodnotí odsouzené přínos teoretických znalostí získaných v kurzu sv. Zdislavy?

DVC 2: Jak ze svého pohledu hodnotí odsouzené přínos praktických zkušeností získaných v kurzu sv. Zdislavy?

DVC 3: Jak z jejich pohledu práce s osobami se sníženou soběstačností působí na jejich sociální citění?

Výzkumný vzorek byl tvořen celkem pěti ženami ve VTOS , které poskytly rozhovor. Následující **tabulka 2 -Tabulka transformačních kroků** zachycuje užité výzkumné techniky, i zdroje zjištěných informací a transformaci dílčích cílů do otázek rozhovoru.

Tabulka 2 Tabulka transformačních kroků

Dílčí cíl	Výzkumná technika	Zdroj zjištění	Otázky do rozhovoru
<p>1. Cíl</p> <p>Jak hodnotí odsouzené přínos teoretických znalostí získaných v kurzu Sv. Zdislavy?</p>	Rozhovor	Ženy ve výkonu trestu ve vazební věznici Praha-Řepy	<ul style="list-style-type: none"> • Za jak významné považujete ve zdejší věznici možnost absolvovat kurz sv. Zdislavy? • Absolvování kurzu sv. Zdislavy považujete za zvýšení kvalifikace? • Myslíte si, že zmíněné teoretické znalosti získané v kurzu sv. Zdislavy, se dají využít i mimo pracovní oblast? • Jak náročné je podle vás studium teorie v kurzu sv. Zdislavy? • Motivovalo by vás studium teorie v kurzu sv. Zdislavy k případnému dalšímu studiu?
<p>2. Cíl</p> <p>Jak hodnotí odsouzené přínos praktických zkušeností získaných v kurzu Sv. Zdislavy?</p>	Rozhovor	Ženy ve výkonu trestu ve vazební věznici Praha Řepy	<ul style="list-style-type: none"> • Je pro vás práce sanitářky v DKB náročná? • Jak vnímáte práci se seniory DKB (co pro vás znamená)? • Myslíte si, dovednosti získané v práci s klienty DKB jste schopna předat někomu dalšímu? (jiným ženám ve VTOS, nebo jiným pečujícím osobám) • Uvažujete o práci sanitářky i po skončení trestu, případně byste jí někomu doporučila?
<p>3. Cíl</p> <p>Jak z pohledu odsouzených ovlivňuje jejich sociální citění práce s osobami odkázanými na jejich pomoc?</p>	Rozhovor	Ženy ve výkonu trestu ve vazební věznici v Praze Řepích	<ul style="list-style-type: none"> • Práce s klienty DKB podle vás může ovlivnit zvládnání případných negativních emocí vznikajících v souvislosti s uvězněním? • Poděkování, pochvalu a vděk klientů DKB vnímáte jako odměnu? (motivaci) • Při práci s klienty DKB jste s některým z nich navázala bližší vztah? (případně vás zasáhlo jeho úmrtí)? • Jak v současnosti vnímáte klienty DKB (jací jsou podle vás)? • Zajímáte se osudy klientů DKB? • Dlouhodobější práce s klienty DKB podle vás ovlivní váš pohled na osoby odkázané na pomoc?

Zdroj: Vlastní tvorba

6.2 Výzkumné metody a techniky

Zaměření výzkumu bylo orientováno na zjištění **vlivu praktického uplatňování kurzu sv. Zdislavy na resocializaci odsouzených očima žen ve výkonu trestu odnětí svobody.**

Pro výzkum byla použita metoda narativního rozhovoru jako způsob získání údajů, které doplňuje rozhovor se speciální pedagožkou OVT a kazuistika osob které poskytly rozhovor. Dalším zdrojem informací byl pohled uživatelů služeb DKB zprostředkovaný sestrou Konsolátou představenou DKB. Východiskem pro použití této metody je překonání limitovaných možností dotazníku, kterých v rámci výzkumu již odsouzené měly možnost v minulosti mnohokrát vyplňovat.

Informovaný souhlas s rozhovorem, byl poskytnut odsouzenými speciální pedagožce Mgr. Rozkocové, z důvodu zcela anonymního dotazování. Všem dotazovaným byl vysvětlen účel, pro který budou zcela anonymní rozhovory použity a všechny ženy dobrovolně souhlasily s poskytnutím rozhovoru. Rozhovory byly změřeny na stěžejní otázky pokrývající jednotlivé dílčí cíle výzkumného šetření, přizpůsobené ve vztahu ke zvláštnostem osobního pohovoru a situačním podmínkám.

DVC 1: Jak ze svého pohledu hodnotí odsouzené přínos teoretických znalostí získaných v kurzu sv. Zdislavy?

DVC 2: Jak ze svého pohledu hodnotí odsouzené přínos praktických zkušeností získaných v kurzu sv. Zdislavy?

DVC 3: Jak z jejich pohledu práce s osobami se sníženou soběstačností ovlivňuje jejich sociální citění?

Dotazování proběhlo na základě volně položených otázek a odsouzeným byla ponechána volnost v rozhovoru, který tak probíhal v kombinaci strategie river and channel model a tree and branch model (Silverman, 2000).

River and channel model - jedná se o způsob dotazování který připomíná řeku, v níž jednotlivé proudy nejprve větví a po té splývají v jeden hlavní tok. Výzkumník

má často jednu výzkumnou otázku kterou rozvíjí do jednotlivých detailů následnými otázkami (Silverman 2000).

Tree and branch model – jedná se metodu připomínající strom. Jádru námětu vytváří pomyslný kmen stromu. Jednotlivé otázky tak představují větve stromu, které jsou prozkoumávány přibližně do stejné hloubky (Silverman, 2000).

Získané podklady z narativních rozhovorů byly dále použity k provedení kvalitativní analýzy.

6.3 Charakteristika výzkumného vzorku.

Rozhovory byly realizovány s celkem pěti ženami ve VTOS. Na jejich výběr jsem neměla téměř žádný vliv. Po dohodě se speciální pedagožkou OVT Mgr. Rozkovcovou se výběr odsouzených uskutečnil na základě těchto kritérií:

1. Vybranými delikventkami, budou komunikativní ženy, které dobrovolně poskytnou rozhovor.
2. Ženy budou seznámeny s účelem, pro který bude anonymní rozhovor poskytnut.
3. Bude se jednat o ženy informované o kurzu sv. Zdislavy.
4. U dotyčných žen se bude jednat o přiměřené zastoupení trestných činů.
5. Ve věznici Praha – Řepy bude odsouzená již minimálně 6 měsíců a více.
6. Mezi ženami budou prvovězněné i ženy s recidivou.

Otázky v rozhovoru byly přizpůsobené tomu, zda odsouzená sanitářský kurz absolvovala či nikoliv. Těm ženám, které z důvodu absence kurzu nemohly zhodnotit případný přínos teoretických znalostí a praktických dovedností byly pokládány otázky naplňující především DVC 3, jelikož do kontaktu s osobami se sníženou soběstačností přicházejí v rámci aktivit programového zacházení (sociální tolerance) i pracovního zařazení (úklid pokojů). Odsouzené, které se staly informantkami z důvodu zachování anonymity neoznačuji ani fiktivními jmény, ale pouze písmeny odsouzená A, B, C, D, E.

6.4 Rizika výzkumu

U výzkumu prováděného v tomto zařízení vystává mnoho rizik, souvisejících se specifičností prostředí, ve kterém bude výzkum prováděn.

Prvotním rizikem, které se může vyskytnout je nedostupnost informantek, které by naplňovaly všechna požadovaná výše zmíněná kritéria. Dalším případným rizikem může být striktně vymezený čas, kdy proběhnou rozhovory s odsouzenými. Je to dáno jednak předpisy věznice, ale také tím, že v době rozhovorů budou muset být informantky přítomny ve věznici a ne na pracovišti.

Předpokládaná snaha respondentek o vědomé přikrášlování skutečností a úmysl zapůsobit co nejlepším dojmem se ukazuje jako další rizikový faktor. Snaha o účelovost v odpovědích na dané otázky také vytváří jistou míru rizika.

Je též pravděpodobné, že rozhovory s odsouzenými může ovlivnit i prvek zpestření života ve vězení a setkání s někým kdo má zájem naslouchat a není součástí systémových vztahů a rolí v rámci zdejšího prostředí. S výše uvedenými riziky bylo dopředu kalkulováno a bude vyvinuta snaha o jejich maximální zohlednění v interpretaci.

6.5 Průběh sběru dat

Na konci roku 2013 jsem oslovila ženskou věznici Praha – Řepy s žádostí o umožnění výzkumu mezi odsouzenými ženami ve VTOS. Podmínkou bylo souhlasné stanovisko ředitele vazební věznice Ruzyně, pod kterou správa věznice Řepy spadá. Po vyjednání velice podrobných podmínek (přesně určená data a hodiny kdy se do věznice dostavím) jsem navštívila speciálního pedagoga oddělení výkonu trestu Mgr. P. Bednáře.

S ním jsem projednala další potřebné náležitosti k plánovanému výzkumu (opětovná povolení) Při našem osobním setkání mi byl popsán chod věznice a umožněna i exkurze. Dále jsem byla seznámena se spoluprací věznice a DKB.

Přibližně v polovině roku 2014 jsem se s Mgr. P. Bednářem domluvila, že na sklonku roku 2014 přijedu do věznice udělat rozhovory odsouzenými. Informace jsem měla snahu čerpat i v DKB, který je organizátorem kurzu sv. Zdislavy, ale přes opakované snahy z mé strany, bylo vrchní sestrou která má vedení kurzu na starosti,

vyvinuto maximální úsilí k tomu, aby mi nebyly sděleny informace o kurzu žádné. Byla jsem proto nucena informace o kurzu získat jiným způsobem.

V únoru 2015 jsem se obrátila na Mgr. P. Bednáře s žádostí o uskutečnění rozhovorů s odsouzenými. Na místě speciálního pedagoga oddělení výkonu trestu však již tou dobou pracovala Mgr. O. Rozkovcová. Ta převzala řešení mé záležitosti a umožnila mi dne 5. 3. 2015 uskutečnit rozhovory s pěti ženami ve VTOS.

Vzhledem k tomu že se jedná o věznicí, byly rozhovory uskutečněny, formou přepisu, použití záznamového zařízení nebylo věznicí povoleno. Odsouzené hovořily v takovém tempu, že bylo možno uskutečnit psaný záznam jejich vyjádření, v takřka doslovné podobě.

Přepis hovorů byl uskutečněný ihned po návratu z věznice. Je dokládán v příloze s názvem **Přepis rozhovorů s odsouzenými ženami ve výkonu trestu ve věznici Praha – Řepy.**

Každý rozhovor trval v průměru 30 minut a probíhal face to face v kanceláři vychovatele, bez přítomnosti dalších osob. Ženy byly přiváděny jednotlivě, a jejich odpovědi většinou působily upřímně a zúčastněně se snahou spolupracovat.

7. Interpretace a analýza získaných dat

7.1 Kazuistika žen, které poskytly rozhovor

Odsouzená A

Věk 50 let. Vyrůstala v úplné rodině. Rozvedená matka dvou dospělých dětí. Vzdělání ZŠ + SOU obor tkadlena. Po nabídce ÚP absolvovala rekvalifikační kurz sanitářka. Tuto práci 6 let vykonávala v LDN. Kurz sv. Zdislavy absolvovala. Soudně trestaná 2x ve VTOS poprvé. Trest vykonává v režimu dozor. Odnětí svobody nepodmíněně uloženo v délce trvání 2 roky a 6 měsíců (porušování domovní svobody + loupež). Konec trestu 2016. Ve zdejší věznici absolvovala kurz sv. Zdislavy a pracuje cca 3/4 roku jako sanitářka v DKB přímo na oddělení poskytujícím seniorům služby pobytového charakteru.

Odsouzená B

Věk 51 let. Od dětství po rozvodu rodičů vychovávána matkou. Sama rozvedená matka dvou dospívajících dětí. Vzdělání ZŠ, SZŠ – nedokončeno uznány 2 roky studia. Pracovala příležitostně, brigádně. Před nástupem do VTOS pracovala jako ošetřovatelka a později jako vedoucí Senior Klubu. Soudně trestána 9x ve VTOS podruhé. Trest vykonává v režimu dozor. Odnětí svobody nepodmíněně uloženo v délce trvání 5 let (podvody, spolupachatelství, pozměňování a padělání veřejné listiny). Konec trestu 2019. Ve zdejší věznici absolvovala kurz sv. Zdislavy při minulém trestu (2010) a vykonávala do jeho ukončení práci sanitářky. V současnosti již několik měsíců pracuje jako sanitářka přímo u lůžek uživatelů služeb DKB.

Odsouzená C

Věk 49 let. Vyrůstala v úplné rodině. Je rozvedená matka jednoho dítěte. Vzdělání ZŠ+ SEŠ +VŠ obor finance. Pracovala jako OSVČ účetnictví. Soudně trestána 1x ve VTOS poprvé. Trest vykonává v režimu dozor. Odnětí svobody nepodmíněně uloženo v délce trvání 6 let a 5 měsíců.(zpronevěra) Konec trestu 2020. Pečovala v minulosti o otce po CMP. Ve zdejší věznici pracovala několik měsíců jako uklízečka prostor MÚ Praha Řepy. V současnosti vykonává v DKB úklidové práce. Kurz sv. Zdislavy začíná studovat 13. 3. 2015.

Odsouzená D

Věk 45 let. Vyrůstala v úplné rodině. Je rozvedená matka dvou dospělých dětí. Vzdělání ZŠ +SZŠ. Pracovala 5 let v zahraničí jako dělnice, po návratu 2 roky jako zdravotní sestra a později jako administrativní pracovnice. Kurz sv. Zdislavy nemá. Soudně trestána 2x ve VTOS poprvé. Trest vykonávala v režimu dozor od 8/2014 přerazena do režimu dohled. Odnětí svobody nepodmíněně uloženo v délce trvání 5 let (podvod) Konec trestu 2018. Pečovala 6 let o otce po cévní mozkové příhodě. Ve zdejší věznici pracuje v účtárně – vede evidenci spojenou se zaměstnáváním odsouzených.

Odsouzená E

Věk 40 let. Vyrůstala v úplné rodině. Rozvedená matka dvou dospělých dětí. Vzdělání ZŠ +SOU textilní. Počítačový kurz. Vystřídala celou řadu zaměstnání. Kurz sv. Zdislavy má absolvován. Soudně trestaná 1x ve VTOS poprvé. Soudem zařazena do režimu věznice s ostrahou (Světlá nad Sázavou) po absolvování třetiny trestu přerazena do věznice Řepy režim dozor a od 8/2013 režim dohled. Odnětí svobody nepodmíněně uloženo v délce 10 let (vražda v souvislosti s domácím násilím). Konec trestu 2017. Ve zdejší věznici pracovala jako uklízečka, po absolvování kurzu sv. Zdislavy pracuje v denním stacionáři DKB, případně je využívána pro zastoupení např. nemocných sanitářek z řad odsouzených pro práci přímo na odděleních DKB.

Analýza kazuistik žen, které poskytly rozhovor

Ze zmíněných kazuistik vyplývají následující skutečnosti. Všechny odsouzené mají minimálně střední vzdělání. Dvě z žen se zdravotnickým zaměřením. Třetí žena má několikaletou praxi jako sanitářka a absolvovaný sanitářský kurz. Pouze dvě z žen z tohoto výzkumného vzorku neměly žádné předchozí vzdělání, které by souviselo s péčí o osoby se sníženou soběstačností.

V současnosti jsou absolventkami kurzu sv. Zdislavy tři z žen, čtvrtá kurz začíná studovat. Předchozí zkušenost s péčí o osobu odkázanou na péči uvádí dvě z odsouzených žen. Jednalo se v obou případech o rodinného příslušníka. Téměř všechny odsouzené vyrůstaly v úplných rodinách. Všechny odsouzené jsou matky, takže se péčí o děti, zejména v době jejich závislosti, věnovaly.

Tři delikventní ženy vykonávají trest v režimu dozor, dvě v režimu dohled. Ty, které vykonávají trest v režimu dohled, byly postupně přeřazeny z režimu dozor a věznice s ostrahou. Již tento prvek naznačuje určitou změnu chování u odsouzených, která vedla k přeřazení do mírnějšího režimu věznice.

7. 2 Odsouzené očima speciální pedagožky OVT

Jak jako speciální pedagožka OVT hodnotíte vzdělávací aktivitu kurz sv. Zdislavy?

Jedná se o jediný kurz, který je v ČR organizován církevním zařízením pro ženy ve výkonu trestu. Ze svého pohledu ho hodnotím jako přínosný, pro obě strany. Možnost uplatnit kurz ihned po absolvování v praxi je nepřenositelná a velice přínosná. Uplatnění na trhu práce při současné nezaměstnanosti není snadné i pro osoby bez záznamu v rejstříku trestů.

Kolik žen z celkového počtu (cca 50) má v současnosti kurz absolvován?

V současné době má absolvován tento kurz z celkového počtu odsouzených žen cca 1/3. další kurz zahajujeme za týden, do toho nastupuje dalších několik odsouzených. Všechny absolventky kurzu pracují buď na odděleních, nebo v denním stacionáři.

Jinak kurzem prošla za ta léta spousta odsouzených. Těch co neuspěly u závěrečných zkoušek je mizivé procento, důvodem bývá z pravidla teoretická část, ta může být pro některé z žen náročná. Přeci jen se jedná ve většině případů o ženy, které ukončily studia před deseti i více lety.

Možnost absolvovat sanitářský kurz je mezi odsouzenými známou skutečností, využívají jí?

Dle mých informací neexistuje takové oddělení výkonu trestu jako Řepy. Je to naprosto unikátní spojení čtyř světů v jedné budově. Odsouzené, které jsou zde umístěné, jsou poměrně dobře o kurzu sv. Zdislavy informované. Kurz je pořádán 2x ročně a vždy ho v průměru 8 -10 žen úspěšně absolvuje. Výjimečnost zdejší věznice a možnosti absolvovat sanitářský kurz a pracovat ještě v průběhu VTOS v civilním prostředí DKB je pro odsouzené obrovskou šancí.

Jsou zde různé ženy, některé sem přicházejí již s úmyslem udělat si kurz sv. Zdislavy a pracovat jako sanitářky. Další ženy mohou hodnotit jako spolehlivé, pracovité, ale vykonávat práci sanitářky nemají zájem, je to velmi individuální. Ne každý je schopen takovou práci vykonávat.

Podle vás má práce v DBK nějaký výchovný efekt?

Ano má. Máme tu ženy, které přišly ze sociálně velmi špatného prostředí, ženy co zažily domácí násilí, alkoholismus partnera atd. Především na takové ženy ve značné míře působí prostředí DKB velmi pozitivně. Seniori, o které se naše ženy starají, je často pochváli a poděkují jim, což takové ženě dodá znovu sebevědomí. Není jen tou „černou ovčí“ člověkem, který se setkává na každém kroku s etiketou kriminálního. V takovém případě nám seniori nevědomky pomáhají s naší prací psychologa i sociálního pracovníka. Je to taková výchova v praxi. Ty odsouzené jsou svědkyněmi i chování rodin k seniorům, i to je pro ně příkladnou ukázkou.

U takových odsouzených pak nedochází k recidivě?

Žádná statistika, která by toto sledovala, neexistuje a vyloučit recidivu, za léta své praxe, nejsem schopna u nikoho, ale my jsme tu od toho, abychom pomohli i těm ženám s recidivou. Jak budou po skončení trestu úspěšné, je však na nich samotných, i když mají možnost využít pomoc, tak je jejich budoucnost stále především v jejich rukách.

Je možné, že při práci v DBK, vznikají mezi odsouzenými a seniory určité citové vazby?

To je nepochybné. Ti lidé se znají, takřka denně se vídají, seniorům sanitářky pomáhají při sebeobsluze i s potřebami velmi intimního charakteru jako je osobní hygiena..... Některým ženám ti klienti určitým způsobem suplují rodinu. Ne vždy totiž zůstávají i dobré rodinné vztahy na stejné úrovni jako tomu bylo před umístěním ženy do VTOS. Je tomu, ale i naopak. Klienti DKB jsou lidé mnohdy ve velmi pokročilém věku a neměli takový člověk rodinu, tak již většinou nemá žádné žijící příbuzné a tím intenzivněji vnímá společenský kontakt, zájem o svoji osobu. V případě úmrtí klienta, to odsouzené prožívají stejně jako by jim odešel rodinný příslušník. Často v takovém případě přicházejí na individuální pohovor za některým ze specialistů OVT (sociální pracovník,

vychovatel, speciální pedagog, psycholog). *Vysvětlujeme jim to tak, že svou péčí udělali maximum pro daného klienta a ten i díky nim prožil poslední chvíle v pohodě a spokojenosti.*

Podle vás, mohou takové citové vazby u odsouzených nějak ovlivnit vnímání péče o seniory?

Zcela zjevně. Často až práce tady s těmi starými lidmi odsouzené v reálu seznámí s tím, co všechno takový člověk potřebuje. Pochopí význam péče o staré lidi, která nespočívá jen v tom, aby byl člověk najedený a čistý. Péče o ty lidi s sebou vždy nese nezbytný předpoklad empatie. O seniory naše sanitářky pečují i několik let a jsou svědkem toho, co s sebou přináší stáří. Jak se lidé změň a to nejen fyzicky. Ženy, které měly před nástupem do VTOS doma seniora, tak péči o něj zlehčovaly, nebo ani nevěděly sami jak se o něj postarat. Až tady u nás spousta z nich přehodnotila svůj pohled na lidi, kteří jsou odkázaní na péči. Nejednou jsem setkala i s tím, že odsouzené v případě že mají doma nemocného např. rodiče a nemohou o něj pečovat si to i vyčítají.

Jak úspěšné jsou na trhu práce absolventky kurzu sv. Zdislavy? Máte nějakou zpětnou vazbu?

Zpětnou vazbu nemáme, ale ze spolupráce s kurátory víme, o mnohých odsouzených, které po ukončení trestu pracují jako sanitářky. Většinou je to tak, že ty které projeví zájem tuto práci vykonávat ještě ve VTOS tak se uplatní s touto profesí i v civilním životě. Mnohým sanitářský kurz pomohl nastartovat zcela odlišnou pracovní kariéru, než byla před nástupem do VTOS. Myslím si, že se některé ženy v této práci takřkajíc našly.

Odsouzené ženy se podílejí, také na kulturních akcích pro seniory DKB, můžete uvést příklad?

Jedná se o různé akce, příkladem je zpívání s pastorem nebo Mikulášská besídka. Odsouzené se na kulturní akce svědomitě připravují a je na nich vidět, radost když se jim vystoupení povede. Odměna, kterou je pro ně spokojený klient s příjemným zážitkem je velmi ceněná. Často si takové okamžiky připomenou, vzpomínají li na někoho, kdo tu už třeba není.

Analýza dat získaných z rozhovoru se speciální pedagožkou OVT

Z uskutečněného rozhovoru je zřejmá dlouholetá zkušenost spolupráce DBK a věznice Praha - Řepy. Speciální pedagožka, která zde do nedávna působila jako sociální pracovnice, potvrzuje, vznik citových vazeb mezi odsouzenými ženami a uživateli služeb DBK. Přiznává, že ženy pracující se seniory se musí denně adaptovat nejen na pracovní kolektiv, ale i na požadavky seniorů a částečně i jejich rodinných příslušníků. Všechny tyto prvky mají jistý výchovný aspekt. Ten dokládá speciální pedagožka faktem, že nejedna z odsouzených se až zde při vykonávání pomáhající profese vcítla do pocitů starých lidí odkázaných na péči a dalo jí to příležitost změnit svůj pohled např. na seniora ve vlastní rodině.

7.3 Ženy ve VTOS pohledem klientů DKB, zprostředkováno sestrou Konsolátou představenou DKB

Jak vnímají uživatelé vašich služeb skutečnost, že o ně pečují ženy ve výkonu trestu?

Již zájemcům a potencionálním uživatelům našich služeb je sdělováno, že se o ně (případně jejich rodinného příslušníka) bude starat sanitárka ve VTOS. Zatím jsem se nesečkala s tím, že by odsouzené byly vnímány seniory, jako někdo jiný než civilní zaměstnanci DKB.

Jaká je v takovém případě reakce případných zájemců o vaše služby?

Ve výjimečných případech jsem se setkala s mírnými počátečními rozpaky zejména rodinných příslušníků. Ty ale byly záhy rozptýleny, když pak rodina viděla, jak je o jejich příslušníka postaráno.

Uživatelé vašich služeb nějak odlišují sanitárky z řad odsouzených od ostatního personálu DKB?

To v žádném případě tyto sanitárky jsou pro ně stejně důležité a potřebné jako všichni ostatní pracovníci. Stejný přístup k nim mají i ostatní zaměstnanci. U nás se pečující osoby nedělí na zaměstnance a ty ostatní.

Stalo se v průběhu vašeho působení ve funkci představené DKB, že by některý z budoucích uživatelů péči těchto sanitářek odmítnul? Jak by se případná situace řešila?

Za mého patnáctiletého působení ve funkci představené se mi nestalo, že by došlo k odmítnutí péče sanitářkami z řad odsouzených. V případě, že by přeci jen k takové reakci došlo, budeme plně respektovat toto přání a jsme schopni dané osobě zajistit péči ostatními zaměstnanci DKB.

Péče sanitářek, které vykonávají trest odnětí svobody, přináší podle vás uživatelům vašich služeb nějaké výhody?

Ano a nemalé. Je to zejména tím, že jsme jejich prostřednictvím schopni zajistit péči seniorům v takovém rozsahu, jaký např. většina LDN není schopna. Není to jen počtem sanitářek, ale i tím, že zajišťují péči především v nejvíce exponované době. K té patří mimo jiné i konání různých kulturních akcí, které odsouzené i pro uživatele služeb DKB pořádají. Naši senioři jsou rádi, že se mohou účastnit nejen kulturních akcí, ale i bohoslužeb v místním kostele. Pro osoby se sníženou soběstačností je každá příležitost netrávit čas pouze ležením na lůžku velice vítaným přínosem a to zejména z psychického hlediska. Je zřejmé, že se pak taková péče vrací v podobě spokojeného seniora a toho nám jde především.

Analýza rozhovoru s představenou DBK sestrou Konsolátou

Představená DKB mi v krátkém rozhovoru poskytla odpověď nejen na to jak je péče sanitářek z řad odsouzených vnímána uživateli služeb DKB, ale i na to jaký přináší tato péče rozdíl oproti obdobným zařízením. Sanitářky z řad odsouzených jsou jak uživatelům služeb, tak jejich rodinnými příslušníky vnímány jako spolehlivá a pečlivá pomoc při snížené soběstačnosti daného seniora. Je zjevné, že přítomnost odsouzených žen přináší seniorům DKB mnohem větší komfort, který si jistě zaslouží.

7.4 Kvalitativní analýza narativních rozhovorů

Cílem výzkumu bylo stanovit pomocí kvalitativních výzkumných metod **vliv praktického uplatňování kurzu sv. Zdislavy na resocializaci odsouzených očima žen ve výkonu trestu odnětí svobody ve vazební věznici v Praze – Řepích.**

Pro vlastní výzkum byla stanovena základní metodologie formulovaná Mayringem jako technika kvalitativní obsahové analýzy (Hendl, 2002). Cílem tohoto postupu není čistá textová analýza, ale vyvození závěrů o sociální realitě, které vznikly výpovědí odsouzených.

Při výzkumu vlivu praktického uplatňování kurzu sv. Zdislavy na resocializaci odsouzených očima žen ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici v Praze - Řepích bylo vycházeno konkrétně z následujícího postupu:

- Byl určen zdrojový text s výpověďmi delikventních žen. Jednalo se o přepisy rozhovorů z věznice Praha – Řepy uskutečněné 5. 3. 2015.
- V rozhovorech byly identifikovány všechny výroky odsouzených, které se vztahovaly ke zkoumanému tématu (vliv uplatnění kurzu na resocializaci).
- Z jednotlivých výroků byly stejné parafráze vyloučeny. Text byl tak převeden do jednotné úrovně abstrakce.
- Rozhovory byly doplněny poznámkami průběžného pozorování chování jednotlivých odsouzených při poskytování rozhovoru.

Výpovědi delikventních žen, které byly zaznamenány v rozhovorech a poskytují širokou nabídku témat pro další kvalitativní analýzu. Pro potřeby tohoto výzkumu byly vytipovány všechny výroky o vlivu praktického uplatňování kurzu sv. Zdislavy na resocializaci odsouzených očima žen ve VTOS.

Jednotlivé odpovědi, které se týkaly zjišťování zmíněného vlivu, se rozčleňují do tří témat:

- **V prvním tématu hodnotí delikventní ženy význam teoretických znalostí získaných v kurzu sv. Zdislavy (DVC 1).**
- **V druhém tématu hodnotí delikventní ženy přínos praktických zkušeností získaných v kurzu sv. Zdislavy (DVC 2).**
- **Ve třetím tématu se delikventní ženy vyjadřují k tomu, jak práce s osobami se sníženou soběstačností ovlivňuje jejich sociální citění (DVC 3).**

Shrnutí otázek položených v rámci rozhovoru

Otázky pokrývající DVC 1

- Za jak významné považujete ve zdejší věznici možnost absolvovat sanitářský kurz sv. Zdislavy?
- Absolvování kurzu sv. Zdislavy vnímáte jako zvýšení kvalifikace?
- Myslíte si, že teoretické znalosti získané v kurzu sv. Zdislavy se dají využít i mimo pracovní oblast?
- Jak náročné je podle vás studium teorie v kurzu sv. Zdislavy?
- Motivovalo by vás studium teorie v kurzu sv. Zdislavy k případnému dalšímu studiu?

1. Hodnocení přínosu teoretických znalostí získaných v kurzu sv. Zdislavy očima žen ve VTOS Praha – Řepy.

Příležitost absolvovat kurz sv. Zdislavy ve zdejší věznici je odsouzenými hodnocena takto: „*Je to dobrá šance a ten kurz můžu porovnat s tím kurzem od ÚP...tady ten kurz mi přišel lepší, byl takovej líp časově rozvržený, tamten trval asi měsíc nebo šest tejdnu. Na pochopení té teorie tady bylo dost času a vůbec mi to přišlo líp zorganizovaný a víc v klidu. Hodně dělá to prostředí tady. Řekla bych, že mi ten kurz co je tady, tak nějak dal víc.*

„*Určitě, je to přínos. Ale já mám i další kurzy, které souvisejí se zdravotnictvím, například kurz ošetřování ran, bazální stimulaci, ale na sanitářku tady ten kurz mít musíte.*“

„*Myslím si, že je to příležitost pro každého, kdo o kurz má zájem. Dává to možnost pracovat s lidmi a tím získat praxi jakou žádný jiný kurz nezaručí.*“

„*Neříkám, že je to špatnej kurz, ale mě to vyhovuje tak jak to je*“

„*Já jsem ráda, že jsem si ten kurz udělala, mě nikdy nebavilo se jen tak válet.*“

Absolvování kurzu sv. Zdislavy hodnotíte jako zvýšení kvalifikace?

„*Už v minulosti mi podobný kurz pomohl najít zaměstnání, tento mi možná dá v budoucnosti stejnou možnost.*“

„Ano dnes bez nějakého osvědčení nebo vysvědčení nemáte vůbec šanci, navíc nevíte, jak to bude s prací, až mi to tu skončí. Co dnes platí, zítra už nemusí....“

„Možná mi kurz pomůže v budoucnu sehnat práci.“

„Je to zvýšení, ale každý by si to měl rozmyslet,.... Ono je něco jinýho teorie a něco jinýho praxe....“

„Určitě jo. Hlavně tady uděláte ten kurz a hned jdete dělat sanitářku, tak že už máte praxi, než přijдете někam do zaměstnání a to je moc dobře, protože i ten kurátor co vám pomáhá se sháněním místa, se tu může zeptat, jak jste pracovala, jestli jste byla ochotná a tak.“

Náročnost studia teorie v kurzu sv. Zdislavy byla pohledem odsouzených hodnocena jako:

„Nenáročné, to se zase tak úplně říct nedá, ale jak už jsem říkala, měla jsem docela praxi a ta vám dá kolikrát víc jak učebnice. K té závěrečné zkoušce jsme toho musely umět docela dost. Zase tak úplně lehký to nebylo.“

„Vzpomínám si, že to nebylo extrémně náročný, Já mám SZŠ...věděla jsem o čem je v té teorii řeč. Dost si toho člověk vybavil ze školy, když na to přišla řeč.“

„Něco dalo větší práci se naučit, ale když jsem to zvládla, byla jsem moc ráda. Byla jsem šťastná, že jsem něco dokázala.“

Možnost využití teoretických znalostí získaných v kurzu sv. Zdislavy i mimo pracovní oblast odsouzené hodnotí:

„....spíš bych řekla tu praxi, než tu teorii může člověk využít. Prakticky bych asi dokázala někomu něco poradit nebo ukázat jak se to dělá, s tou teorií by to bylo asi horší.“

„Určitě se to dá využít, jsou to takové všeobecně zdravotně ošetrovatelské informace upotřebitelné v praktickém životě kdykoliv.“

„Já myslím, že určitě. Je to dobrý vědět třeba o tom pitném režimu, to se týká všech, ať jsou mladý nebo starý. Pro ty starý lidi je nedostatek tekutin dokonce nebezpečnej....“

Zda studium v kurzu sv. Zdislavy odsouzené motivuje k dalšímu studiu, odsouzené odpověděly:

„... já už na studia nepomejšlím , skoro určitě bych už studovat nic nechtěla....“

„Už jsem o tom uvažovala, ale od studia SŠ je to víc jak deset let. Dnes být samostatnou sestrou není tak jednoduché...“

„Zajímala jsem se o studium fyzioterapie, rehabilitace, ergoterapie ale tyto obory studia nejsou pro osoby ve VTOS podporovány. Je to škoda, tohle studium by bylo určitě zajímavé...“

„tady v té oblasti nevím, asi ne já byla vždycky na to šití, ale nikdy nevíte...“

Odpověď na DVC 1 a jeho shrnutí

Po prostudování kazuistik jednotlivých odsouzených byly zjištěny následující skutečnosti. Dvě z odsouzených jsou absolventky, SOU dvě SŠ a jedna VŠ. Odpovědi na otázku dalšího zvyšování kvalifikace se různí dle absolvovaného vzdělání respondentek. *Žena s VŠ vzděláním by uvažovala o studiu, vyučená žena už studovat nechce.* Obdobně se promítá vzdělání do odpovědí na otázku náročnosti teorie v kurzu: *„...k závěrečný zkoušce jsme toho musely umět dost“.* Prakticky všechny ženy se shodují v tom, že možnost absolvovat zde kurz je přínosná. Některé z žen žádaly o umístění do této věznice právě v souvislosti s touto možností. Pro každou z odsouzených žen je kurz sv. Zdislavy vnímán jako přínosné zvýšení kvalifikace především pro budoucnost.

Teoretické znalosti absolventky kurzu hodnotí jako uplatnitelné i mimo pracovní oblast v praktickém životě *„...to se týká všech, ať jsou mladý nebo starý...“*

Shrnutí otázek položených v rámci rozhovoru

Otázky pokrývající DVC 2

- Je pro vás práce sanitářky v DKB náročná?
- Myslíte si, že dovednosti získané při práci se seniory jste schopna předat někomu dalšímu?
- Jak vnímáte práci se seniory DKB (co pro vás znamená)?

- Uvažujete o práci sanitářky i po skončení trestu, případně byste někomu tuto práci doporučila?

2. Hodnocení praktických zkušeností získaných v kurzu sv. Zdislavy očima žen ve VTOS Praha – Řepy.

Náročnost práce sanitářky je dotazovanými hodnocena:

„Je to určitě náročný do důchodu se to dělat nedá. Musíte na to mít nejen fyzicky. Je to i psychicky náročný. Vzpomínám si na paní, co k ránu zemřela a já měla tu noc před tím službu, ta paní mě několikrát chytila za ruku a říkala, že chce umřít, bylo to hrozně smutný.... Byla jsem ráda, že se to neděje každý den a už je to za mnou.“

„z mého pohledu je náročnější psychicky než fyzicky. Musí se hlídat syndrom vyhoření.“

„Náročná je, ale já bych jí dělat chtěla.“

Schopnost předat dovednosti získané při práci se seniory odsouzené hodnotí:

„...prakticky bych asi dokázala někomu něco poradit jak se co dělá“

„Povím vám, proč si to nemyslím, ale vím, že bych to dokázala. S příbuznou jsme vedly Klub seniorů a tam mi přišlo dost věcí z kurzu vhod. Pomáhala jsem jí s těma staříčkama a vysvětlovala i ostatním jak se má pracovat s takovejma lidma. Opravdu jsem tam upotřebila spoustu znalostí z práce se seniorama. Ostatní byli rádi, že jim někdo poradil. Řekla bych, že skoro všechno z kurzu jsem dokonale při té práci využila – předala.“

„Asi jo, když jsem dělala kurz, tak jsme si s ostatníma říkaly, jestli je lepší paní přesunout tak nebo tak, jde tady nejen o ní ale i o nás že jo, můžem si i my sami sobě ublížit když nebudem vědět jak na to.“

Jak vnímáte práci se seniory v DKB (co pro vás znamená)?

„Mám tu práci ráda, člověk s těma lidma může pokecat, jsou úžasní, jak vyprávějí o svém životě. Tam si člověk vyčistí hlavu. Víte oni vás ty lidi tak rozeberou a člověk nemá čas nad nějakejma starostma přemýšlet. Já jsem v práci spokojená. I ten trest mi tady utekl.“

„Jsem ráda, že tu s těma lidma můžu pracovat. Mám možnost to porovnat se Světlou nad Sázavou. Možnost práce tam byla jen v podniku, který měl pro mne nevyhovující

pracovní prostředí, a já byla pracovně nezařaditelná.... Zbývaly mi jen zájmové aktivity, proto jsem si dávala žádost do Řep. Dlouhodobě bez práce bych ten trest ve Světlý asi nedávala. Tady je to úplně o něčem jiném.....“

„Je to, jako když vstoupíte do jiného světa. Je to velice smysluplná práce.“

„ta práce tady zasahuje i do soukromí, dává možnost pochopit ty své babičky a dědy a vžít se do jejich pocitů.“

„Je to inspirativní. Pro ty staříčky nejsme nějaký jiný, pro ně jsme personál jako všichni ostatní.“

Práci sanitářky byste chtěla vykonávat i po skončení testu, případně byste tuto práci někomu doporučila?

„Když by bylo volné místo až mi trest vyprší, dělala bych sanitářku, ale spíš v domácí péči než v LDN. Někde na psychiatrii bych to nedala.“

„Jinak bych tu práci brala, ale spíš do těch sociálních služeb než do toho zdravotnictví. ...už jsem si to vyzkoušela, bavilo mě to.“

„Dělat bych to chtěla, ale teď je to všechno v rovině teorie.“

„...vybírat si moc nemůžete, když by nebyla jiná práce....“

„Nevím, jestli bych tu práci přímo doporučila, ale já jí dělat chci, dokonce už mám domluvené místo, byla bych strašně ráda, když by to vyšlo, moc se na to těším.“

Odpověď na DVC 2 a jeho shrnutí:

Odsouzené ženy práci sanitářky hodnotí jako poměrně náročnou více však zjevně psychicky než fyzicky. V odpovědích je zmíněn i syndrom vyhoření, kterým je člověk v pomáhající profesi poměrně značně ohrožen. Schopnost předat zkušenosti získané prací se seniory se v případě dotázaných prokázala i mimo věznic *„pracovala v Klubu seniorů...“* což je velice pozitivní zjištění, které je jinak těžko ověřitelné. Evidentně nejzajímavějším zjištěním jsou výsledné odpovědi žen na otázku, co pro ně znamená práce se seniory. Taková práce jim evidentně navrácí sebevědomí a uspokojuje jejich potřebu uznání. Ve srovnání s jinými věznicemi, si odsouzené pracovních podmínek věznic Řepy jednoznačně váží, v jednom případě vyslovují dokonce pochybnost o tom, zda bez práce je možno absolvovat delší trest odnětí svobody. Ceněný je i přístup samotných seniorů k odsouzeným *„... pro ně jsme personál jako všichni ostatní“*.

Zda by dotazované zvažovaly práci sanitářky i po ukončení trestu odnětí svobody jsou odpovědi částečně ovlivněny tím, v jaké části trestu se odsouzená nachází a jak aktuální pro ni zaměstnání mimo věznici je „*mám domluvené místo ...moc se na to těším....*“ V případě žen, které nejsou sanitářky a není pro ně v současné době reálné ani podmíněné propuštění, je hodnocení pouze v rovině hypotézy. „*....dělat bych to chtěla, ale zatím je to v rovině teorie.*“ Případně jako nevyhnutelná nutnost „*....když by nebyla jiná práce*“.

Shrnutí otázek položených v rámci rozhovoru

Otázky pokrývající DVC 3

- Práce s klienty DKB může podle vás ovlivnit zvládnání negativních emocí souvisejících s uvězněním?
- Poděkování, pochvalu a vděk klientů DKB vnímáte jako odměnu (motivaci)?
- Při práci s klienty DKB se vám podařilo navázat s někým bližší vztah (případně vás zasáhlo jeho úmrtí).
- Jak v současnosti vnímáte klienty DKB (jací jsou podle vás)?
- Zajímáte se o osud klientů DKB?
- Dlouhodobější práce s klienty DKB podle vás, může nějak ovlivnit váš pohled na osoby odkázané na pomoc?

3. Jak pohledem odsouzených ovlivňuje práce s osobami se sníženou soběstačností sociální cítění delikventních žen.

Může práce s klienty DKB podle vás ovlivnit zvládnání negativních emocí souvisejících s uvězněním?

„Když mám volno, tak si říkám, ať už jdu do práce, někdy je to mezi těma ženskějma hrozný“

„...měla jsem rodinné problémy ... asi mi trochu pomohla ta práce je to skoro jako v normální práci,“

„...možnost pohybovat se relativně volně na mě působila tak, že se člověk musí více ovládat a z počátku to na mě působilo depresivněji.,...jsem přesvědčená že to ta práce pomáhá zvládat. Já se do práce těším.“

„Tady je to jinej svět. ...na jednu stranu až moc volnosti.... Vědí, jak na nás, my jsme přeci ty lumpové“

„...ten barák vnímám jako dar...Práce se starýma lidma mě naplňuje, jsem s nima v jednom kole“

Poděkování, pochvalu a vděk klientů vnímáte jako odměnu (motivaci)?

„Ano je to moc milé, ty lidi jsou vděčný i za drobnost, je vidět že si někdo tý vaší práce váží a to potěší.“

„...ty lidi mi dávají energii jít dál...“

„Tady jsou lidi, kteří poděkují i za zdvižení spadlého časopisu, ... Dokážou vám dát najevo, že o vás vědí.“

„jsem ráda, když jsou spokojení“

„Vnímám to jako větší odměnu než když mi paní nabídne čokoládu. Ta pochvala je pro mě odměna. Chápu to, jako obdarovávání třeba starejma lidma.“

Při práci s klienty DKB se vám podařilo navázat s někým bližší vztah (případně vás zasáhlo jeho úmrtí)?

„ existují klienti, ke kterým jde člověk raději... Je to moc hezký, když si vás klient, který se do Domova vrací, pamatuje.“

„Tak vždycky se najde někdo, za kým jdete hodně ráda a docela bych řekla, že se něj i těšíte a je příjemné, když je to vzájemné. Smrt vnímám tak že k životu patří, je li však náhlá vždycky zaskočí, ale v jistých případech je to vysvobozující jak pro ty staříčky, tak pro jejich rodiny.“

„...určitá citová vazba jistě vznikne, denně se s těmi lidmi stýkáte denně jim pomáháte. Je to podobné jako doma časem i beze slov poznáte, zda toho člověka dneska něco bolí“

„...je tady spousta zajímavých lidí... Ne všichni jsou však duševně svěží, komunikativní...“

„... byla tu rodina, co tu měla dědečka,(už mu bylo přes 90 let,) byli s mojí péčí tak spokojeni, že když by to bývalo šlo, vzali by si mě, jako pečovatelku k němu domů, sympatie byly vzájemné nejen s tím klientem ale i s jeho rodinou.“

Jak v současnosti vnímáte klienty DKB (jací jsou)?

„Jsou takový vymazlený skoro jako doma. Ty starý lidi jsou u nás určitě spokojenější je to na nich vidět.“

„...ty lidi tady mě dostali.“

„ Zatím jsem neměla možnost s nimi trávit tolik času, ale co zatím vidím, tak určitě jsou spokojenější než v nějaké LDN. “

„ ...Třeba pán (senior, který oslavil 100narozeniny,) ten je naprosto skvělej, v tomhle věku vypráví a zpívá... “

Musíte s těma lidma jít na stejnou úroveň, jinak by vám nevěřili a zklamat je v žádným případě nechcete. Oni si to nezasloužej.“

Zajímáte se o osud klientů DKB?

„Určitě. Jsem ráda, když se dozvím, že se jim daří lépe... „

Ano. Třeba jim nepřišla zrovna návštěva, na kterou čekali a už je to rozhodí.... Jsou to takový křehký nádoby, musí se s nima citlivě jako s malejma dětma.“

Zajímám, ale sanitářku ještě nedělám, tak se jedná v tuto chvíli o informace zprostředkované ale i při úklidu zjistíte, zda si třeba paní bere rodina na svátky domů.“

„...poslouchám o tom od ženskejch a ne vždycky je to veselý. Stáří je smutný.“

„ ...Ano, přemýšlím o klientech často, kolikrát se večer přistihnu, že večer usínám a říkám si, jestli jsem pro ně ten den, udělala dost dobrýho.“

Dlouhodobější práce s klienty DKB může podle vás ovlivnit váš pohled na osoby se sníženou soběstačností?

„...po praxi v LDN bych neřekla, snad jen že tady je jim líp.“

„ určitě, když jste v tom skoro každý den, dá vám to možnost pochopit, co nás ve stáří čeká , čemu se nevyhnete.“

Pravděpodobně ta práce ovlivní pohled na seniory, jak to moc nedokážu v tuhle chvíli posoudit.“

„ Já to tady na těch ženskejch vidím. Jak je to pečování o lidi změnilo. Ta práce se starejma lidma má obrovský vliv. Je to takovej paradox života. Je tu jedna co život vzala a teď tu několik let vzorně dělá všechno proto, aby těm lidem život prodloužila“.

„ ... tady přijdete na to, že pěkný šaty jsou potřebný, ale aby lidi byli čistý, najedený a v teple, je pro život mnohem důležitější....“

Odpověď na DVC 3 a jeho shrnutí

Možnost vlivu práce s klienty na zvládnání negativních emocí souvisejících s uvězněním odsouzené vnímají jednak jako možnost změny vězeňského prostředí. „...někdy je to mezi těma ženskejma hrozný“, dále jako příležitost zapomenout na problémy, „... jsem s nima v jedom kole.“

Z psychologického hlediska zajímavý názor vyslovuje jedna z odsouzených, které práce pomohla zvládat depresivní pocity spojené s nástupem do vězení a diametrální odlišnost reality od všeobecně vnímaných atributů spojených s pojmem věznice. Výchovný aspekt pobytu ve zdejší prostředí zmiňuje jedna z odsouzených „...vědí jak na nás, my jsme ty lumpové.“

Poděkování klientů a jejich pochvala je pro ženy ve VTOS zjevně motivujícím prvkem „... ty lidi mi dávají energii jít dál.“

Na otázku vztahů mezi seniory a sanitářkami DKB se objevovaly převážně nekonkrétní odpovědi typu: „... vždycky se najde někdo, za kým jdete hodně ráda, je tady spousta zajímavých lidí...“ „Vztah pečující osoby a člověka odkázaného na pomoc je zde v jednom případě definován jako konkrétní výrazná citová vazba. „ Je to podobné jako doma časem už beze slov poznáte, zda toho člověka dneska něco bolí.“

Klientelu DBK odsouzené vnímají jako jednoznačně spokojenou „... jsou takový vymazlený , skoro jako doma“. Vnímají také nutnost individuálního přístup k seniorům „... musíte s těma lidma jít na stejnou úroveň jinak by vám nevěřili“. Osud klientů je pro dotazované ženy zajímavý a rozhodně si všímají i toho jak může stav seniora ovlivnit. „ Třeba jim nepřijde očekávaná návštěva a hned je to rozhodí. Jsou to takový křehký nádoby“. Ovlivnění pohledu na osoby se sníženou soběstačností v souvislosti s dlouhodobým výkonem práce pečující osoby vnímají odsouzené jako možnost pochopení a vcítění. „...dá vám to možnost pochopit co nás ve stáří čeká, čemu se nevyhnete“. Ale i zjevnou změnu v přístupu k tomu nejcennějšímu co máme - lidskému život. „ Je tu jedna co život vzala a teď se tady několik let vzorně stará o to, aby tady těm lidem svojí péčí život prodloužila.“

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zodpovězení hlavní výzkumné otázky, kterou bylo **zjištění vlivu praktického uplatňování kurzu sv. Zdislavy na resocializaci odsouzených očima žen ve výkonu trestu odnětí svobody ve vazební věznici v Praze – Řepích.**

K tomuto účelu byly uskutečněny rozhovory s pěti ženami ve VTOS ve vazební věznici Praha – Řepy. Dále rozhovor se speciální pedagožkou OVT a představenou DKB sestrou Konsolátou.

V teoretické část práce je charakterizována problematika ženské kriminality, o jejíž snižování úspěšnou resocializací odsouzených české vězeňství usiluje. Další kapitola se zabývá ženou ve VTOS. Největší prostor v teoretické části je věnován programovému zacházení s odsouzenými ve VTOS, jejichž úloha je v sociální práci s odsouzenými hlavním pracovním nástrojem.

K vzdělávací aktivitě programového zacházení patří sanitářský kurz sv. Zdislavy, jehož praktickému uplatnění v DKB je spolu s popisem specifické věznice Praha -Řepy věnována poslední kapitola teoretické části této bakalářské práce.

Empirická část práce je založena na kvalitativní výzkumné strategii, která vycházela z výše uvedených získaných dat a analýzy kazuistik žen které poskytly rozhovor.

Zvolené metody by jistě bylo zajímavé doplnit o přímé pozorování práce odsouzených, avšak přes maximální snahu se některá z rizik výzkumu naplnila a získání zmíněných dat bylo v daných podmínkách maximem, které se podařilo vytěžit.

Hlavní výzkumná otázka byla naplněna pomocí tří dílčích cílů. V kontextu jednotlivých cílů **bylo zjištěno že kurz sv. Zdislavy je hodnocen odsouzenými pozitivně, nejen v rovině teorie, ale i praxe.**

Užití kurzu při práci se seniory, je odsouzenými vnímáno jako plnohodnotná práce v prostředí, které je zcela identické pro odsouzené tak pro ostatní zaměstnance DKB. Odsouzené tuto práci vykonávají poměrně rády, i když se jedná o práci náročnou. Jelikož absolventkami kurzu jsou ženy s převážně delším trestem odnětí svobody, vykonávají práci sanitářky i několik let. **Za tu dobu se mezi pečující osobou a osobou odkázanou na péči vytváří určitá sociální vazba, která mimo jiné ovlivňuje**

vnímání této práce jako významný prvek při zvládnání potencionálních konfliktů souvisejících s uvězněním. To s sebou vždy nese značné omezení uspokojování potřeb, ale pracovní prostředí DKB naopak umožňuje odsouzeným naplňovat potřebu uznání a úcty, která jim odsouzením a uvězněním odňata. Uznání a úcty se jim dostává od osob, o které pečují tím, že pomáhají saturovat jejich základní biologické potřeby.

Je třeba mít na zřeteli, že k uživatelům služeb DKB patří i senioři, pro které je bez pomoci dalších osob neuskutečnitelné přijímat potravu, tekutiny, nebo zvládat osobní hygienu. Význam pocitu bezpečí, jistoty a stálosti pro takové osoby si sanitářky z řad odsouzených velmi dobře uvědomují a to svědčí nejen o jejich teoretických znalostech, ale především o schopnosti empatie.

Empirická část práce dokazuje, že k resocializaci odsouzených tato vlastnost přispívá pouze ve smyslu výkonu zaměstnání sanitářky. Což je významný fakt, který působí na rehabilitaci odsouzených, ale na resocializaci ve smyslu nápravy chování a snižování recidivy a v konečném důsledku i kriminality, toto jednání nemá významný vliv. Dokladem je, že mezi odsouzenými se nachází značné procento recidivistek.

Z výzkumného vzorku žen však právě ženy s recidivou měly i mimověžeňskou úspěšnou zkušenost s prací sanitářky, což svědčí o uplatnitelnosti kurzu i mimo DKB. **Pravděpodobnost, že se žádná ze současných odsouzených do VTOS nevrátí je poměrně malá. I přes tuto neradostnou prognózu do budoucna je nutno s odsouzenými pracovat na naplnění cílů sociální práce, k nimž patří především podpora samostatného sociálního fungování klienta a zlepšení podmínek k adaptaci na nároky prostředí.**

Získaná zkušenost spolupráce DKB a věznice je lety prověřená. Má své značné přínosy. Dokladem toho je i skutečnost, že zkušenosti jezdí do věznice Řepy čerpat i odborníci ze zahraničí. Poslední návštěva specialistů byla na jaře 2015 z věznice z Texasu.

Optimální by proto bylo v českém vězeňství například rozšíření možnosti studia pro další, vyšší vzdělávání odsouzených v oborech uplatnitelných při práci s osobami odkázanými na péči a případná další akreditace kurzů na základě získaných argumentů o rehabilitaci.

Závěrem lze konstatovat, že cíl práce byl naplněn a jako autorka věřím, že seznámení s touto specifickou sociální prací přispěje v českém vězeňství k dalšímu hlubšímu rozvoji této světově unikátní spolupráce.

Seznam použité literatury:

1. BIDERMANOVÁ, Eva, PETRAS, Michal.: *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení* 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a prevenci 2011. 99 s. ISBN 978-80-7338-115-8
2. BLATNÍKOVÁ Šárka, NETÍK, Karel.: *Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti psychologické a kriminologické aspekty* 1.vyd. Praha: Institut pro kriminologii a prevenci, 2007. 115 s. ISBN 978-80- 7338-063-2
3. ČERNÍKOVÁ, Vratislava, SEDLÁČEK Vojtěch.: *Základy penologie pro policisty*. 1.vyd. Praha: Vydavatelství PAČR, 2002. 150 s. ISBN 80-7251-104-1
4. FOCAULT, Michel.: *Dohlížet a trestat*. 3. vyd. Praha: Dauphin, 2000. s. 18. ISBN 80-86019-96-9
5. HENDL, Jan.: *Kvalitativní výzkum*. 3.vyd. Praha: Portál, 2012. 408 s. ISBN 978-80-262-0219-6
6. HLAĎO, Petr.: *Úvod do pedagogického výzkumu pro učitele středních škol* [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2011. 134 s. Dostupný z WWW: <<http://www.vychova-vzdelavani.cz/pedagogickyvyzkum.pdf>>. ISBN 978-80-7375-544-7
7. KELLER, Jan.: *Úvod do sociologie*. 4. rozšířené vydání Praha: Slon, 1997. 181 s. ISBN 80-85850-25-7
8. LATA, Jan.: *Účel a smysl trestu*. 1. vyd. Praha: Lexis Nexis, 2007. 115 s. ISBN 978-80-86920-24-5
9. MATOUŠEK, Oldřich.: *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0
10. MATOUŠEK, Oldřich.: *Ústavní péče*. 1. vyd. Praha: SLON, 1995. s. 65, ISBN 80-85850-08-7
11. MEZNÍK, Jiří, KALVODOVÁ Věra, KUČHTA, Josef.: *Základy penologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1995 s. 48, ISBN 80-210-1248-X
12. MOTEJL, Otakar.: *Sborník Vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer ČR 2010. s. 336, ISBN 978-80-7357-606-6
13. NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef a kolektiv.: *Kriminologie* 2. vyd. Praha: ASPI 2004.451s. ISBN 80-7357-026-2
14. NEDOROST, Libor.: *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 184 vyd. 1. ISBN: 80-210-1114-9
15. SOCHUREK, Jan. *Kapitoly z penologie I. díl*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci: 2007. s. 57, ISBN 978-80-7372-204-6
16. SILVERMAN, David. *Ako robíť kvalitatívny výskum* 1.vyd. Bratislava: Ikar, 2005.328 s. ISBN 80-551-0904-4
17. TOMÁŠEK, Jan.: *Úvod do kriminologie, Jak studovat zločin*. Praha: Grada, 2010. s. 136-141, ISBN 978-80 247-2982-4
18. URBANOVÁ, Martina. VECERA, Miloš a kolektiv.: *Ženská delikvence Teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita 2004. 247 s. ISBN- 80-210-3608-7
19. VÁGNEROVÁ, Marie.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 5. vyd. Praha: Portál, 201. 872, s. ISBN 978-80-262-0225-7

20. VANDUCHOVÁ Marie, GŘIVNA Tomáš.: *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. 1.vyd. Praha: Aspi, 2008. 492 s. ISBN 978-80-7357-365-2

Archiv Kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského

1. Kronika milosrdných sester sv. Karla Boromejského 3. díl

Právní předpisy:

1. Listina základních práv a svobod
2. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů
3. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 SB. kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
4. Zákon č. 555/1992 Sb., o vězeňské službě a justiční strážci České republiky ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování ve znění pozdějších předpisů

Další zdroje:

1. <http://www.vscr.cz>
2. http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/akreditavany-kvalifikacni-kurz_8860_3080_3.html

Příloha

Příloha

Přepis záznamu rozhovoru s odsouzenými ženami ve výkonu trestu ve vazební věznici Praha – Řepy uskutečněný dne 5. 3. 2015.

Rozhovor byl pořízen formou zápisu, který byl ihned po návratu z věznice přepsán do této formy.

1. odsouzená je přiváděna speciální pedagožkou OVT Mgr. Rozkovcovou do jedné z kanceláří, která byla pro účely rozhovoru vyhrazena.

„Tohle je naše nejlepší sanitářka, kterou tu mám.(odsouzená se pousměje a je evidentní že jí pochvala těší). Už dříve vykonávala práci sanitářky cca 6 let. U nás absolvovala kurz sv. Zdislavy asi před půl rokem a od té doby pracuje jako sanitářka na oddělení (míněno DKB). Nechám vás tu a až skončíte, pošlete paní za mnou.“ Říká Mgr. Rozkovcová.

Naproti mně po pozdravu ke stolu usedá žena, se kterou zahajují následující rozhovor. Tato první odsouzená je pro účely rozhovoru označena jako **Odsouzená A**.

Já: „Dobrý den, (představím se a řeknu jaký obor VŠ studuji a pro jaké účely bude náš rozhovor využit). Mohla byste mi prosím říct něco ohledně kurzu sv. Zdislavy? Máte za sebou několik let praxe, jako sanitářka znamená to, že jste vzdělání pro tuto profesi získala až zde?“

Odsouzená A: „*To ne. Já jsem přes ÚP dělala podobnej sanitářskej kurz, ale to osvědčení že ho mám, se nedohledalo, nevím,(pokrčí rameny) zkrátka ho doma nenašli, proto jsem se s ním tady nemohla, prokázat když se nenašlo.*

Tak jsem si tady udělala kurz sv. Zdislavy. Dělala jsem na LDN taky u seniorů, tak že, vím o čem je ta práce. Věděla jsem, do čeho jdu“.

Já: „Považujete tedy příležitost absolvovat sanitářský kurz zde, za dobrou možnost?“

Odsouzená A: „*Ano, je to dobrá šance a já ten kurz můžu dokonce porovnat, s tím kurzem od ÚP.*“

Já: „Povídejte, to mě zajímá ...“

Odsouzená A: „*Tady ten kurz (míněno sanitářský kurz sv. Zdislavy), mi přišel lepší, byl takovej líp časově rozvrženej, tamten kurz (míněno sanitářský kurz organizovaný ÚP) trval asi měsíc nebo 6 tejdnu.(kurz sv. Zdislavy je v délce cca 3,5 měsíce.) Na pochopení a naučení tý teorie bylo tady dost času a vůbec mi to přišlo líp zorganizovaný a víc v klidu. Hodně dělá to, prostředí tady. Řekla bych, že mi ten kurz co je tady tak nějak dal víc.*“

Já: „Studium teorie v kurzu sv. Zdislavy, pro vás asi nebylo náročné“

Odsouzená A: „*To se zase říct tak úplně nedá, ale jak už jsem říkala, měla jsem, už docela praxi a ta vám dá kolikrát víc než učebnice. K tý závěrečný zkoušce jsme toho musely umět docela dost. Zase tak úplně lehký to nebylo. Určitě pro někoho kdo se s tím setkal poprvé, to může být docela náročné, ale zase když to opravdu chcete dělat, naučit se to dá.*“

Já: „Absolvování kurzu sv. Zdislavy vnímáte jako získání vyšší kvalifikace?“

Odsouzená A: „*Ano mě už v minulosti, jak jsem řekla, obdobný kurz pomohl najít práci a tady tento (míněno kurz sv. Zdislavy) mi dá možná v budoucnosti stejnou možnost.*“

Já: „Myslíte si, že teorii z kurzu můžete někdy využít i mimo pracovní oblast, případně někomu předat znalosti z kurzu?“

Odsouzená A: (pár vteřin váhá s odpovědí) „*Spíš bych řekla, že tu praxi, než tu teorii může člověk využít. Prakticky bych asi dokázala někomu něco poradit nebo ukázat jak se co dělá, s tou teorií by to asi bylo horší.*“

Já: „Motivovalo by vás studium kurzu sv. Zdislavy k případnému dalšímu studiu?“

Odsouzená A : (pousměje se) „*Já už na studia nepomejšším, skoro určitě bych studovat už nic nechtěla...*“

Já: „Je práce sanitářky podle vás náročná, zvažujete vykonávat jí dál?“

Odsouzená A: „*Je to docela náročný, do důchodu se to určitě dělat nedá. Na to musíte mít a to nejen fyzicky“ Je to i psychicky náročný. Vzpomínám si na paní, co k ránu zemřela a já měla v noci před tím službu, ta paní mě několikrát chytla za ruku a říkala, že chce umřít, bylo to hrozně smutný,(hlas jí trochu zakolísá a udělá krátkou pomlku) je*“

mi moc líto lidí co umírají a vnímají. Byla jsem moc ráda, že se tohle neděje každý den a že už je to za mnou. (má smutný výraz v obličeji). Byla jsem z toho pár dnů špatná, i když vím, že to patří k životu.

Jestli bych to dělala dál? Když by bylo volné místo až mi trest vyprší, dělala bych sanitářku, ale spíš v domácí péči než v LDN. Někde na psychiatrii bych to určitě nedala“.

Já: „Jak vnímáte práci se seniory DKB (co pro vás znamená)?“

Odsouzená A: *„Mám tu práci ráda, člověk může s těma lidma pokecat, jsou úžasní, jak vyprávějí o svém životě. Tam si člověk vyčistí hlavu. Víte oni vás ty lidi tak rozeberou a člověk nemá čas nad nějakejma starostma přemýšlet. Já jsem v práci spokojená. I ten trest mi tady utekl. Když mám volno tak si říkám, ať už jdu do práce, někdy je to mezi těma ženskajma hrozný“ (míní spoluodsouzené).*

Já: „Poděkování a pochvalu od klientů DKB vnímáte jako motivaci?“

Odsouzená A: *„Ano, je to moc milé, ty lidi jsou vděčný i za drobnost, je vidět, že si někdo tý vaší práce váží a to potěší.“*

Já: „Záleží vám na osudech klientů DKB?“

Odsouzená A: *„Určitě. Jsem ráda, když se dozvím, že jim daří lépe. Ono stačí, když víte, že se u nás (míněno DKB) zlepšili natolik, že třeba pak už je jen rodina vozí do stacionáře a nejsou na tom tak že by museli celý den jen ležet. Ale zase takových není moc, ty lidi stárnou a síly jim ubývají.“*

Já: „Podařilo se vám v průběhu práce navázat s některým z klientů bližší vztah?“

Odsouzená A: *„ Při sanitářské práci není zrovna moc času si povídat, ale existují klienti, ke kterým jde člověk raději a ke kterým méně, ale je to moc hezký - milý když si vás klient který se do Domova vrací (myšleno např. z nemocnice nebo i od rodiny) pamatuje. Nedávno mě ale hodně potěšila jedna klientka, bývalá zdravotní sestra. Dělala jsem jí ráno hygienu (myšleno koupel a následné úkony jako promazání kůže, výměna inkontinenčních pomůcek aj.) a paní se mě zeptala, jestli už jsem tu práci někdy dělala. Řekla jsem jí, že ano a ona na to, že je to vidět, že to dělám tak jak by se to správně dělat mělo. Hodně mě to potěšilo, měla jsem opravdu radost z toho, co mi řekla.“*

Já: „Jak v současnosti vnímáte klienty DKB?“

Odsouzená A: „*Jsou takový vymazlený, skoro jako doma. Je to tím personálem co se tady o ně stará s LDN ve který jsem pracovala, se to nedá srovnat. Povinnosti jsou všude stejný, ale ten přístup zdejšího personálu je mnohem lepší. Ty starý lidi jsou u nás (míněno DKB) určitě spokojenější je to na nich vidět. Jak říkám skoro jako doma.*“

Já: „**Dlouhodobější práce s klienty DKB může podle vás, nějak ovlivnit pohled na osoby se sníženou soběstačností?**“

Odsouzená A: „*Po praxi v LDN bych neřekla ...*“

Já: „**Chtěla byste ještě něco k práci se seniory DKB nebo ke kurzu sv. Zdislavy doplnit?**“

Odsouzená A: „*Ne pokud nepotřebujete ještě na něco odpovědět vy, nenapadá mě už nic k tomu.*“

Za několik málo minut je Mgr. Rozkovcovou přivedena druhá žena, která mi poskytne rozhovor. Pozdravíme se a než žena usedne naproti mně, ke stolu hovoří Mgr. Rozkovcová.: „Paní má u nás absolvován kurz sv. Zdislavy už v roce 2010, po jeho absolvování cca rok pracovala v DKB jako sanitárka. Nyní je u nás (míněno věznice) podruhé a již pracuje asi půl roku jako sanitárka. Až dokončíte rozhovor, pošlete paní ke mně.“

Pro účely rozhovoru je tato odsouzená označena **Odsouzená B**

Já: Představím se (říkám jaký studuji obor a k jakému účelu bude náš rozhovor použit) „Už je to, nějaký čas od doby kdy jste absolvovala kurz sv. Zdislavy, vzpomenete si, jak pro vás bylo náročné teoretické studium“

Odsouzená B: „Vzpomínám si, že to nebylo nějak extrémně náročný, já mám SZŠ teda ne jako úplně celou dokončenou, ale mám praxi z nemocnice, tak jsem věděla o čem je řeč v té teorii. Dost si toho člověk vybavil ze školy, když na to přišla řeč.“

Já: „Možnost zde absolvovat sanitářský kurz sv. Zdislavy považujete za přínos?“

Odsouzená B: „Určitě. Ale já mám i další kurzy, které souvisejí se zdravotnictvím například kurz ošetřování ran, bazální stimulaci ale na sanitárku prostě tady ten kurz (míněno kurz sv. Zdislavy) mít musíte. Šla jsem do Řep s tím záměrem, si kurz udělat věděla jsem o tom, že to tady je.“

Já: Absolvování kurzu sv. Zdislavy vnímáte jako zvýšení kvalifikace?

Odsouzená B: „Ano dnes bez nějakého vysvědčení a osvědčení nemáte vůbec šanci, navíc nevíte, jak to bude s prací, až mi to tu skončí. Co dnes platí, zítra už nemusí...“

Já: „Myslíte si, že ta teorie z kurzu se dá využít i mimo pracovní oblast?“

Odsouzená B: „Určitě jsou to takové všeobecné zdravotně ošetrovatelské informace upotřebitelné v praktickém životě kdykoliv.“

Já: „Myslíte si, že vědomosti a dovednosti z kurzu jste schopna předat někomu dalšímu?“

Odsouzená B: „Ano a hned vám povím, proč si to nemyslím, ale vím, že bych to dokázala. S příbuznou jsme vedly Klub seniorů a tam mi přišlo dost věcí z kurzu vhod. Pomáhala jsem jí s těm staříčkama a vysvětlovala i ostatním jak se má pracovat s takovejma lidma. Opravdu jsem tam upotřebila spoustu znalostí z práce se seniorama.“

Ostatní byly rádi, že jim někdo poradil. Řekla bych, že skoro všechno z kurzu jsem dokonale při té práci využila – předala.“

Já: „Motivovalo by vás studium v kurzu sv. Zdislavy k případnému dalšímu studiu, ve vašem případě k dokončení SZŠ?“

Odsouzená B: „ *Už jsem o tom uvažovala ale od studia školy je to víc jak deset let. Víte, abych dnes byla samostatnou zdravotní sestrou, to není tak jednoduché, střední škola už vám na to nestačí...V tuhle chvíli je pro mě přednější dát dohromady především rodinné vztahy.“*

Já: „Je pro vás práce sanitářky náročná?“

Odsouzená B: „ *Z mého pohledu je náročnější psychicky než fyzicky. Musí se hlídat syndrom vyhoření.“*

Já: „Myslíte, že jste jím ohrožena?“

Odsouzená B: „*Ted' ještě asi ne, ale nikdy se neví, kdy se objeví první příznaky. Pomáhající profese je vždycky náročná to si musí každý uvědomit a hlavně včas.“*

Já: „Doporučila byste někomu tuto práci, případně byste jí chtěla vykonávat i po propuštění?“

Odsouzená B: „ *Doporučila bych jí tomu, kdo má vztah ke starým lidem, tahle práce se bez srdíčka dělat nedá (souhlasně pokyvuje hlavou). Jinak já bych tu práci docela brala, ale spíš víc do těch sociálních služeb než do zdravotnictví. Jak už jsem říkala, už jsem si to vyzkoušela. Bavilo by mě to. Ale víte jak to dneska s místama je.“*

Já: „Vnímáte při práci sanitářky pochvalu či poděkování od seniorů jako motivaci?“

Odsouzená B: „ *Určitě, když jsem v práci, jsem mezi normálníma lidma, ty lidi mě dávají energii jít dál. Ty lidi tady mě dostali. Při práci s nima to z vás tak nějak všechno spadne a soustředíte se jen na to jak jim pomoc, jak pro ně udělat co potřebují. Je to pro mě nabití energie.“*

Já: „Jak vnímáte celkově práci s klienty DKB?“

Odsouzená B: „ *Jsem ráda, že můžu tady s těma lidma pracovat. Mám možnost srovnat to se Světlou nad Sázavou (ženská věznice kde byla odsouzená umístěna dříve). Možnost práce tam byla jen v podniku, který měl pro mne nevyhovující pracovní prostředí ze zdravotních důvodů, a já byla pracovně nezařaditelná. Dělá se tam v chladu a to já nemůžu. Zbývaly mi jen zájmové aktivity, proto jsem si dávala žádost do*

Řep. Dlouhodobě bez práce bych ten trest ve Světly asi nedávala. Tady je to úplně o něčem jiném, v práci to utíká a práce s lidma je práce s lidma, k tomu potřebujete i tady (ukazuje prstem na oblast srdce). Bez toho se to dělat nedá.“

Já: „Podařilo se vám při práci s klienty DKB navázat bližší vztah, případně jak na vás zapůsobilo např. úmrtí některého z klientů DKB?“

Odsouzená B: *„Tak vždycky se najde někdo, za kým jdete hodně ráda a docela bych řekla, že se na něj i těšíte a je to příjemné, když je to vzájemné.“*

Smrt vnímám tak, že k životu patří, je li náhlá vždy to zaskočí, ale v jistých případech je to vysvobuzující jak pro ty staříčky, tak pro jejich rodiny.“

Já: „Myslíte si, že práce sanitářky v DKB vám může pomoci zvládat problémy s uvězením?“

Odsouzená B: *„Myslím si, že určitě, přijdete tam (myšleno na oddělení ke klientům DKB) a ty lidi dokážou dát najevo, že vás potřebují, že na vás čekají a to znamená moc. Měla jsem rodinné problémy, které mi pomohla řešit paní Rozkocová, ale asi mi i trochu pomohla ta práce je to skoro jako v normální práci. Ale zase ne jako v nemocnici, tady ty lidi jsou prostě jiný než pacienti co přijdou na pár dní do nemocnice a za chvíli jdou domů.“*

Já: „Zajímáte se o osudy klientů DKB?“

Odsouzená B: *„Ano, ale ne vždy se dovím jak se má třeba tamta klientka co tu byla jen na přechodnou dobu, ale nějaký problém je na těch lidech vidět hned. Třeba nepřišla zrovna návštěva, na kterou čekali a už je to rozhodí. V jejich věku se může každá starost, která má třeba i banální důvod, negativně odrazit na jejich zdraví. Jsou to takový křehký nádoby, musí se s nimi stejně citlivě skoro jako s malými dětmi.“*

Já: „Chtěla byste něco dodat k práci s klienty DKB?“

Odsouzená B: *„Já myslím, že jsem řekla už všechno.“*

Krátce po odchodu druhé odsouzené v doprovodu Mgr. Rozkocové přichází drobná žena, o které se dovídám od Mgr. následující informaci.

Paní vykonávala několik měsíců úklidové práce pro MČ Praha Řepy, v současné době uklízí zde pro DKB. Kurz sv. Zdislavy nemá, zahajuje ho 13. 3. 2015. U nás je poprvé.

Prosím, až zase skončíte, pošlete paní za mnou.

Pro účely tohoto rozhovoru byla tato žena označena jako **Odsouzená C**

Já: Představím se (vysvětlím, jaký obor studuji a k jakému účelu bude náš rozhovor použit).

Odsouzená C: „Smím se zeptat, to bude bakalářská nebo magisterská práce?“

Já: „Jedná se o bakalářskou práci. Potřebovala bych od vás proto, prosím několik odpovědí.“

Já: „Možnost absolvovat zde sanitářský kurz sv. Zdislavy hodnotíte jak?“

Odsouzená C: „Myslím si, že je to příležitost, pro každého kdo o to má zájem. Já když jsem šla sem (míněno věznice), už jsem o té možnosti věděla. Dává to možnost tady pracovat s lidmi a získat praxi, jakou žádný jiný kurz nezaručí (pousměje se nad touto „jistotou“).“

Já: „Máte představu, co vás v pracovní pozici sanitářky čeká?“

Odsouzená C: „Ano řekla bych, že docela jasnou. Jednak jsem doma pečovala o otce po cévní mozkové příhodě a tady i při úklidu vidím co je náplní sanitářky, vidím, co tu přesně sanitářky dělají. Myslím si, že vím, co mě čeká.“

Já: „Vnímáte budoucí absolvování kurzu sv. Zdislavy jako zvýšení kvalifikace?“

Odsouzená C: „Beru to tak že, mi to rozšíří možnost najít si v budoucnu práci.“

Já: „Zvažovala, byste někdy tuto práci dělat i v budoucnu?“

Odsouzená C: „Dělat bych to chtěla, ale všechno je v rovině teorie. Možná že mi kurz pomůže později sehnat práci, nedokážu teď určit, co bude.“ (do konce trestu zbývá více jak 6 let).

Já: „Doporučila byste někomu práci sanitářky – pečující osoby?“

Odsouzená C: „To si musí každý rozmyslet. Je to velice smysluplná práce, ale také dokáže vyčerpát a to jak fyzicky tak psychicky, Ne každý jí dokáže dělat.“

Já: „Vykonávala jste úklid na MÚ, vidíte nějaký rozdíl ve výkonu stejné práce v DKB?“

Odsouzená C: „Na MÚ je to jen úklid nic víc, tady je to víc mezi lidmi.“

Já: „Mám tomu rozumět tak, že má zdejší pracovní prostředí jiný vliv než pracoviště MÚ?“

Odsouzená C: „Tady jsou lidi, kteří poděkují i za zdvižení spadlého časopisu, tady je to úplně o něčem jiném. Je to, jako když vstoupíte do jiného světa. Dokážou vám dát najevo, že o vás vědí.“

Já: „Za pár dnů zahájíte studium kurzu sv. Zdislavy, myslíte si, že by jeho studium (případně práce se seniory) vás inspirovala k nějakému dalšímu studiu?“

Odsouzená C: „Zajímala jsem se o studium fyzioterapie, ergoterapie, rehabilitace, ale tento typ studia není pro osoby ve VTOS podporován. Je to škoda, tohle studium by určitě bylo zajímavé. Vím, že se mohou studovat různé jiné obory, ale i když bych si z nich vybrala, tak to zas není tak jednoduché technicky, bez doprovodu by to asi nešlo a taky školný.....“

Já: „Myslíte si, že práce se seniory v DKB podle vás ovlivňuje případné zvládání negativních emocí souvisejících s pobytem ve vězení?“

Odsouzená C:

„Když jsem přišla sem (míněno věznicí -zjevně poprvé) byla jsem překvapena tím, že tu v podstatě nejsou mříže (pouze u vstupu je jeden katr) ani nic co si člověk s věznicí spojí. Možnost pohybovat se volně ne mě působila tak, že se člověk musí více ovládat a z počátku to na mě působilo depresivněji. Teď už jsem si na to zvykla. Práce v Domově má smysl a jsem přesvědčená, že, to tady pomáhá, zvládat. Já se do práce těším, (zdá se jí, že nepůsobí přesvědčivě a dodává) opravdu to tak funguje.“

Já: „Podle vás při práci sanitářky v DKB mohou vznikat nějaké citové vazby mezi vámi a seniory?“

Odsouzená C: „Řekla bych, že je to individuální, ale určitá citová vazba jistě vznikne, denně se s těmi lidmi stýkáte, denně jim pomáháte je to podobné jako péče o nemocného doma, časem i beze slov poznáte, jestli toho člověka dnes něco bolí, nebo naopak jestli je v dobré náladě.“

Já: „Když vám někdo z klientů poděkuje, vnímáte to jako motivaci?“

Odsouzená C: „Neřekla bych přímo motivaci, ale je to milé.“

Já: „Zajímáte se o osudy klientů DKB?“

Odsouzená C: „*Ano, ale zatím jsem neměla takovou možnost trávit s nimi tolik času jako sanitářka. Určitě ale třeba od jiných sanitářek vím, že tahle paní se sem (míněno DKB) po určité době vrací a že bývala velmi komunikativní.... Myslím, že práce sanitářky mi dá větší možnost poznat ty lidi lépe.*“

Já: „**Chtěla byste něco dodat k práci v DKB?**“

Odsouzená C: „*Mimo toho co jsem řekla, že je to velmi záslužná práce nevím, co bych dodala.*“

Po odchodu této odsouzené přichází v doprovodu speciální pedagožky čtvrtá odsouzená. O které Mgr. Rozkocová říká: „*Tato paní u nás pracuje jako účetní. Kurz sv. Zdislavy nemá, ale za to má o všech přehled (řeceno s lehkou nadsázkou)*“. *Jakmile to dokončíte, pošlete paní za mnou.*“

Odchází z místnosti a naproti mně usedá zjevně temperamentní žena, kterou pro účely rozhovoru označuji jako **Odsouzenou D**.

Já: Představím se (vysvětluji, jaký obor studuji a k jakým účelům bude náš rozhovor využít). „Jak jsem slyšela tak nepracujete jako sanitářka ani uklízečka, setkáváte se seniory DKB?“

Odsouzená D: „*Ano přijdu s těma lidma do styku tak 3x-4x v týdnu určitě. Jednak v rámci sociální tolerance, to si nima (míněno seniory DBK) strávíme čas. Taky ty co mají zájem, vozíme do kostela, nebo když je tu nějaká akce, což je docela často tak pomáháme s jejich přesunem.*“

Já: „Možnost absolvovat kurz sv. Zdislavy nemáte (proč) nepovažujete tuto možnost za přínosnou nabídku?“

Odsouzená D: „*Důvodů, je víc proč nemám kurz. Jednak proto, že mám zdrávku (SZŠ) a hlavně proto, že dělám už 1, 5 roku účetní a jsem spokojená. Asi takhle když by vám dali (nakloní se trochu přes stůl – to si nepište) vybrat mezi čistou teplou židlí a utíráním (použije vulgární označení lidského exkrementu) co byste brala vy? (udělá malou pomlku). Jinak neříkám, že je to špatnej kurz, ale mě, to vyhovuje, jak to je.*“

Já: „Děkuji za vysvětlení. Starala jste se někdy o někoho se sníženou soběstačností?“

Odsouzená D: „*Ano měla jsem nemohoucího otce, který potřeboval nepřetržitou péči, pečovala jsem o něj 6 let.*“

Já: „Absolvování kurzu sv. Zdislavy je podle vás zvýšení kvalifikace?“

Odsouzená D: „*Je to zvýšení, ale každé by si to měl pořádně rozmyslet ona je to myšlenka krásná (má na mysli propojení světa odsouzených a osob odkázaných na péči), ale ne pro každého. Některý ty ženský dělaj pokroky ale na někom je vidět, že k tomu nemá vztah a třeba se i štítí určitý práce. Ono je něco jinýho teorie a něco jinýho praxe, některý jsou pak z tý praxe rozčarovaný. Ale tím že pak dělaj s těma starejma lidma, jsou vidět na nich ty změny.*“

Já: „Můžete být prosím konkrétnější?“

Odsouzená D: „ Jsou tu různý ženský, třeba je tu jedna co táta za to co udělala, s ní přestal mluvit. Když s ní nemluvil on tak ona se nesnažila ho kontaktovat. Tak se leta nestýkali a ona se od dětí dozvěděla, že se zdravotně zhoršil, tak ho chtěla ještě alespoň vidět, ale už bylo pozdě, už jí nepoznával. Teprve tehdy jí došlo, že měla přeci jen ten 1. krok udělat ona, že u těch starej lidí se ze dne na den může stát něco, co už se nevrátí. Musela na to přijít až tady.

Ta práce tady s těma starejma lidma má velkej vliv. Je to takovej paradox života, je tu jedna co život vzala a teď tu několik let dělá všechno proto, aby ten život lidem svojí péčí prodloužila. Ta práce tady zasahuje i do soukromí, dává možnost pochopit ty své babičky a dědy, vžít se do těch jejich pocitů. “

Já: „Podle vás budoucí sanitářky naučí kurz sv. Zdislavy jak nejen pečovat ale i jednat se seniory?“

Odsouzená D: „, To se naučit nedá ten vztah k lidem to je něco s čím se člověk narodí nebo nenarodí. “

Já: „,Při setkávání se seniory DKB vytvořila jste si k někomu vztah?“

Odsouzená D: „,Je tady spousta zajímavých lidí, třeba pan (jmenuje seniora, který oslavil 100. let) ten je naprosto skvělej, jak v tomhle věku zpívá...

Nedávno nám tady jedna paní bývalá učitelka vyprávěla, jak učila i slavný lidi, bylo to milý. Ale ne s každým se dá ještě takhle komunikovat. Ne všichni jsou duševně svěží, komunikativní... “

Já: „,Práci sanitářky nebo uklízečky v DKB byste zastávat nechtěla?“

Odsouzená D: (usměje se a krátce se zamyslí). „Přijdete sem a řeknou vám, my jsme pracovní lágř (míněno věznice) a vybírat si moc nemůžete, ale když by nebyla jiná práce. “

Já: „,Vás samotnou nějak zdejší pracovní prostředí ovlivnilo?“

Odsouzená D: „, Tady jsem jak na intru, nedá se to vůbec srovnat třeba se Světlou (Světlá nad Sázavou ženská věznice odkud odsouzená přišla). Tam je velký procento nezaměstnaných. A vůbec, několik katrů, chodíte tam jak se psí známkou.....Tady máme práci všechny a to je dobře. To, že budu dělat kancelářskou práci mě ani nenapadlo. Tady je to jinej svět, tady jsem mohla po měsíci na zahradu ...Na jednu stranu je tu až moc volnosti... “

Já: „,Vytváří vám tyto podmínky nějaký problém?“

Odsouzená D: „*Ne to ne, oni (míněno specialisty OVT a VS) vědí jak na nás. My jsme přeci ty lumpové.*“

Já: „**Chtěla byste ještě něco dodat k práci se seniory?**“

Odsouzená D: „*Snad jen to, že to těžká práce jak fyzicky tak na psychiku.*“

Asi po desetiminutové pauze přichází spolu s Mgr. Rozkocovou žena, o které se mi dostává následujících informací: „Paní má kurz sv. Zdislavy, pracuje v současnosti ve stacionáři, kde jí to nejlépe vyhovuje, zbytek vám o sobě poví sama. Paní pak pošlete za mnou.“

Pro účely tohoto rozhovoru jsem odsouzenou označila jako **Odsouzená E**.

Já: „Představím se (vysvětlím, jaký obor studuji a jakým účelům bude náš anonymní rozhovor sloužit). Chtěla bych se vás zeptat na kurz sv. Zdislavy, jak hodnotíte možnost ho zde absolvovat?“

Odsouzená E: „Já jsem ráda, že jsem si ten kurz udělala, mě nikdy nebavilo se jen tak válet, mám i počítačovej kurz i pro pokročilý, kurz vaření a taky kurz šití ve Světlý, (míněna věznice ve Světlé nad Sázavou) ten dokonce s vyznamenáním, to sem na sebe byla moc hrdá, mě látky a šití braly od mala, mám oděvní školu... Já budu dělat cokoliv, jsem ráda furt v pohybu...“

Já: „Absolvování kurzu sv. Zdislavy vnímáte jako zvýšení kvalifikace?“

Odsouzená E: „Určitě jo. Hlavně tady uděláte ten kurz a hned jdete dělat sanitářku, tak že už máte praxi, než přijдете někam do zaměstnání a to je moc dobře, protože i ten kurátor co vám pomáhá se sháněním místa, se tu může zeptat, jak jste pracovala, jestli jste byla ochotná a tak.“

Já:,, Jak náročné pro vás bylo studium teorie v kurzu sv. Zdislavy? “

Odsouzená E: „Něco dalo větší práci se naučit, ne že ne, ale když sem to zvládla, byla jsem moc ráda. Byla jsem šťastná, že jsem něco dokázala.“

Já: „Motivovalo by vás studium v kurzu sv. Zdislavy k případnému dalšímu studiu?“

Odsouzená E: „ Tady v té oblasti nevím asi ne já byla vždycky na to šití. Jehla a nit to mě hodně bavilo, ale nikdy nevíte (krčí rameny).“

Já: „Myslíte si, že se dají dovednosti a vědomosti získané v kurzu sv. Zdislavy využít i mimo pracovní oblast?“

Odsouzená E: „Já myslím, že určitě, je to dobrý vědět, třeba o tom pitném režimu, to se týká všech, ať jsou starý nebo mladý to si musej lidi hlídat. Pro ty starý lidi je nedostatek tekutin dokonce nebezpečnej a tak já furt chodím a dávám pozor na to, jestli se napili. (usměje se). Já je doslova nelejvám....“

Já: „Myslíte si, že vědomosti a zkušenosti z kurzu sv. Zdislavy jste schopna předat někomu dalšímu?“

Odsouzená E:., *Asi jo, když jsem dělala kurz, tak jsme si s ostatníma (míni spoluodsouzené) říkaly, jestli je lepší třeba paní přesunout tak nebo tak, jde tady nejen o ní ale i o nás že jo, můžem si i my sami sobě ublížit když nebudeme vědět jak na to.“*

Já: „Myslíte si, že práce s klienty DKB (ať už na odděleních či ve stacionáři) vám může pomoc překonat problémy vzniklé v souvislosti s uvězněním?“

Odsouzená E: ., *Sem jsem přišla narušená z ostatních věznic (odsouzená byla umístěna v Opavě i ve Světlé nad Sázavou), tady jsem vlastně díky amnestii. Po 4,5 letech jinde tady ten barák (míni věznic a DKB) já vnímám jako dar. Tady, je to úplně o něčem jiným než třeba ve Světlý tam to bylo zlé. Práce se starýma lidma a dětma ta mě naplňuje, jsem s nima v jednom kole, musíte mít, jak se říká oči všude.“*

Já: „Vděk či pochvalu od klientů vnímáte jako motivaci?“

Odsouzená E: ., *Určitě, byla tady jedna rodina, co tu měla dědečka, bylo mu přes 90 let, byli s mojí péčí tak moc spokojení, že když by to bývalo šlo, vzali by mě jako pečovatelku k němu domů. Lidi ve stacionáři mi říkají, že mě neviděli nikdy zamračenou nebo smutnou a to moc potěší. Vnímám to jako větší odměnu než když mi paní nabídne čokoládu. Ta pochvala to je pro mě odměna. Já to vnímám jako obdarovávání těmi starými lidmi.“*

Já: „Pracujete jako sanitářka ve stacionáři, na oddělení u lůžek klientů byste nechtěla pracovat?“

Odsouzená E:., *Stacionář je pro mě lepší, tam jsou ty lidi přeci jen víc komunikativní a každéj den je to tam trošičku jinej.“*

Já: „Práci sanitářky byste někomu doporučila, případně byste jí po propuštění chtěla vykonávat?“

Odsouzená E: ., *Nevím, jestli bych tu práci přímo doporučila, ale já jí dělat chci, dokonce už mám domluvené místo (jmenuje potenciálního zaměstnavatele) byla bych strašně ráda, když by to vyšlo, moc se na to těším“ (v tuto dobu spolupracuje s kurátorkou, má zažádáno o podmíněčné propuštění.).*

Já: „Jak vnímáte práci se seniory DKB?“

Odsouzená E: ., *Je to takové hezké, ty klienti nemají pocit, že nejsme nějaký jiný, pro ně jsme personál jako každéj jinej.“*

Já: „Práce se seniory v DKB změnila váš pohled na osoby se sníženou soběstačností?“

Odsouzená E: „ Změnila. V Opavě jsem vyráběla hračky, nebylo to tak špatný, ale celý život jsem ráda dělala s látkama, šití mě moc baví doteď, ale tady přijdete na to, že pěkný šaty jsou potřebný, ale aby byli lidi čistý a najedený a v teple, je mnohem důležitější, kolikrát se musíte umět před těma lidma i ponížít.“

Já: „Jak tomu mám rozumět?“

Odsouzená E:., *Paní se třeba polije, stanou se i horší věci (zmiňuje např. samovolné vyprazdňování) a stydí se ta to, že se jí třesou ruce a nezvládla to, co ještě včera dělala bez problémů. Přijdu jí říct, že se to stane každému a vyprávím jí o tom, jak jsem i já polila kafem i když to není vůbec pravda. O tom dalším ani nemluví, ale je to proto, že ta paní za chvíli neví, že tu byl nějaký problém a tak to má bejt. Raději ze sebe udělám úplně nešikovnou, než by se měl někdo cítit trapně a ponížene že se přihodilo to či ono. Musíte s těma lidma jít na stejnou úroveň, jinak by vám nevěřili a zklamat je v žádným případě nechcete. Oni si to nezasloužej.“*

Já: „Tak že asi o klientech přemýšlíte často?“

Odsouzená E:., *Ano přemýšlím, kolikrát se přistihnu, že večer usínám a říkám si, jestli jsem udělala ten den dost dobrého pro ty staré lidi, přemýšlím o nich hodně. Tady (míněno věznici) mě všechno bolí (zmiňuje konkrétní zdravotní potíže) ale jak přijde člověk k těm starejm lidem tak to všechno přejde. Možná je to i tím že až tam poznáte co je bezmoc i bolest kterou nese stáří. Je to docela smutný bejt odkázanej na pomoc druhých, proto mě práce na odděleních dost vysávala, proto je stacík (míněno denní stacionář) pro mě ideální.“*

Já: „Myslíte, že byste chtěla něco dodat k práci se seniory?“

Odsouzená E: „ Snad jen to, že v tuhle chvíli si strašně přeju, aby mi ta práce v (zmiňuje budoucího zaměstnavatele) vyšla. Bude to nověj začátek, na kterej se moc těším.“